

**Beretning til statsrevisorerne
om**

**Lønmodtagernes Dyrtidsfonds
engagement i
Aarhus Flydedok A/S**

**Februar 2000
RB C101/00**

Rigsrevisionen

Indholdsfortegnelse

	Side
I. Resumé	5
II. Indledning, formål, afgrænsning og metode	19
A. Indledning	19
B. Formål og afgrænsning	20
C. Metode	21
III. Lønmodtagernes Dyrtidsfond (LD)	22
A. Retsgrundlag	22
B. Ledelse og organisation	23
C. Regnskab	24
D. Revision	24
E. Tilsyn	24
IV. LD's retningslinjer for investering	25
V. LD's engagement i Aarhus Flydedok A/S.....	26
A. Hovedtræk af Aarhus Flydedoks historie.....	26
B. Engagementet i Aarhus Flydedok A/S og det forventede tab.....	29
C. Aktionæroverenskomst og andre forhold.....	32
VI. Engagementer hos LD med tilknytning til Aarhus Flydedok A/S.....	34
A. Nordsøværftets Holdingselskab A/S og Nordsøværftet A/S.....	34
B. Elite Shipping A/S	35
VII. Aarhus Flydedoks engagement i datterselskabet Svendborg Værft af 1997 A/S	36
VIII. Aarhus Flydedok A/S – den økonomiske udvikling i regnskabsåret 1997/98	39
IX. Rekonstruktionsaftalen om Aarhus Flydedok A/S	42
X. Værftets konkurs februar 1999	46
XI. Redegørelse for de væsentligste årsager til Aarhus Flydedoks konkurs	49
XII. LD's beslutningsgrundlag for kapitaltilførsel til Aarhus Flydedok A/S	56
XIII. Status for de omtalte forhold	70
XIV. Sammenfatning	71

Beretning om Lønmodtagernes Dyrtidsfonds engagement i Aarhus Flydedok A/S

I. Resumé

Formål, afgrænsning og metode

1. Formålet med undersøgelsen, der er gennemført efter anmodning fra statsrevisorerne, har været at vurdere, om Lønmodtagernes Dyrtidsfond (LD) ved beslutning om deltagelse i en rekonstruktion af Aarhus Flydedok A/S i december 1998 traf beslutning på et grundlag, der var tilstrækkeligt gennemarbejdet og sikkert.

2. Undersøgelsen har omfattet perioden for LD's engagement 1989-1999 og særligt perioden 1996-1999 og bygger udelukkende på oplysninger mv. indhentet hos LD. Undersøgelsen har omfattet en gennemgang af årsregnskaber mv., regnskabs- og budgetmateriale, bestyrelsesreferater, kuratellens redegørelse, jf. konkurslovens § 125, stk. 2, mv. vedrørende Aarhus Flydedok A/S samt internt materiale og meddelte oplysninger mv. fra LD.

Rigsrevisionen har endvidere brevvekslet med samt afholdt en række møder med direktøren og ledende medarbejdere i LD. Undersøgelsen er afsluttet den 17. december 1999.

Lønmodtagernes Dyrtidsfond

3. LD blev oprettet ved lov nr. 7 af 9. januar 1980 med den opgave at forvalte og udbetale de midler, der hidrørte fra indbetalingerne til ATP i medfør af lov nr. 230 af 2. juni 1977 om midlertidig indbetaling fra staten til ATP af visse dyrtidsportioner (dyrtidsindbetalingsloven) for ca. 2,5 mio. lønmodtagere. Indbetalingernes størrelse var afhængig af, hvor meget den enkelte lønmodtager var beskæftiget i perioden 1. september 1977 - 31. august 1979. Der blev indbetalt et beløb svarende til den dyrtidsregulering, som Folketinget besluttede at "infryse" til pensionsformål. Midlerne blev udskilt fra ATP's midler ved lovens ikrafttræden. LD, der er en selvejende institution, er reguleret af lov om Lønmodtagernes Dyrtidsfond, jf. lov-

bekendtgørelse nr. 281 af 1. maj 1995 med senere ændringer.

LD's retningslinjer for investering

4. LD-loven fastsætter, jf. § 6, stk. 1, at bestyrelsen skal forvalte midlerne, så de bliver til størst mulig gavn for de berettigede lønmodtagere. Ved midlernes placering skal der tilstræbes en betryggende sikkerhed, opretholdelse af realværdien samt den højst mulige forrentning. LD har oplyst, at fonden ved beslutning om investering ikke foretager en særskilt vurdering ud fra de enkelte kriterier i lovens § 6, stk. 1, men derimod en samlet vurdering af den enkelte investering i forhold til lovbestemmelserne under ét.

LD's bestyrelse har vedtaget en række forretningsordener og retningslinjer mv., som er grundlaget for LD's styring af investeringerne og forvaltningen i praksis.

5. LD's retningslinjer for investering giver ikke Rigsrevisionen anledning til bemærkninger.

LD's engagement i Aarhus Flydedok A/S

6. Rigsrevisionen har foretaget en kronologisk gennemgang af udviklingen i LD's engagement i Aarhus Flydedok A/S, idet det bemærkes, at selskabet ikke er børsnoteret.

LD købte i 1989 nominelt 4,9 mio. kr. aktier til kurs 100 eller 24,5 % af aktiekapitalen på 20 mio. kr. i Aarhus Flydedok A/S. Investeringen var et led i rekonstruktionen af Dannebrog Værft A/S (det tidligere Aarhus Flydedok A/S). Nordsøværftets Holdingselskab A/S og Kommunernes Pensionsforsikring A/S (KP) købte samtidig de resterende henholdsvis 51 % og 24,5 %. I forbindelse med ejerskiftet ændrede værftet igen navn til Aarhus Flydedok A/S.

I 1997 erhvervede LD yderligere nominelt 2,1 mio. kr. aktier i Aarhus Flydedok A/S fra Nordsøværftets Holdingselskab A/S. Anskaffelsessummen udgjorde ca. 14 mio. kr. og LD's ejerandel blev herved forøget til 35,0 %.

Senere samme år købte Aarhus Flydedok A/S aktiviteterne og driftsmidlerne i det konkursramte Svendborg Værft A/S. Nykredit A/S tegnede – som led i finansieringen af handlen – for 10 mio. kr. aktier (nominelt 1,329 mio. kr.) i Aarhus Flydedok A/S, hvorved LD's ejerandel blev reduceret til 32,8 %.

I december 1998 nytegnede LD nominelt 30 mio. kr. i Aarhus Flydedok A/S, som led i en samlet kapitaludvidelse på nominelt 60 mio. kr. i forbindelse med en rekonstruktion af værftet. Ejerandelen blev herved forøget til 45,5 %.

LD har oplyst, at LD-lovens placeringsregler mv. og investeringsgrænser er overholdt i relation til investeringen i Aarhus Flydedok A/S.

LD skønner, at det samlede forventede tab på investeringen i Aarhus Flydedok A/S vil andrage ca. 48,9 mio. kr. svarende til kapitalinskuddet, ekskl. forrentning af den investerede kapital.

7. Rigsrevisionens gennemgang af udviklingen i engagementet giver ikke anledning til bemærkninger med hensyn til LD's overholdelse af LD-lovens placeringsregler og investeringsgrænser.

8. I 1989 blev der indgået aktionæroverenskomst mellem Nordsøværftets Holdingselskab A/S, LD og Kommunernes Pensionsforsikring A/S (KP) vedrørende valg af medlemmer til bestyrelsen mv.

I 1997 foretoges mindre ændringer i enkelte bestemmelser i overenskomsten i forbindelse med KP's og LD's køb af aktier af Nordsøværftets Holdingselskab A/S og senere samme år i forbindelse med, at Nykredit A/S indtrådte som aktionær ved Aarhus Flydedoks køb af aktiviteterne i det konkursramte Svendborg Værft A/S.

9. LD ydede i 1993 Aarhus Flydedok A/S et ansvarligt lån på 4,9 mio. kr., som blev tilbagebetalt med renter i 1994 i overensstemmelse med lånevilkårene. Der har ikke været andre mellemværender.

10. LD har oplyst, at fonden i medfør af aktionæroverenskomsten har deltaget i udpegning af værftets bestyrelse. LD er på aktionærniveau løbende blevet holdt orienteret om værftets strategi og driftsmæssige udvikling og har endvidere løbende modtaget kopi af bestyrelsesreferater til orientering.

LD har ikke ud over aktionærforholdet – bortset fra deltagelsen i rekonstruktionsforhandlingerne i december 1998

– været inddraget i økonomisk eller ledelsesmæssig rådgivning mv. til Aarhus Flydedok A/S.

11. Rigsrevisionens gennemgang af aktionæroverenskomsterne for Aarhus Flydedok A/S og det ansvarlige lån har ikke givet anledning til bemærkninger.

Engagementer hos LD med tilknytning til Aarhus Flydedok A/S

12. Rigsrevisionen har foretaget en gennemgang af LD's engagementer i Nordsøværftet A/S og Elite Shipping A/S for at undersøge, om disse engagementer havde indflydelse på LD's beslutning om deltagelse i rekonstruktionen af Aarhus Flydedok A/S.

Rigsrevisionens gennemgang har vist, at LD – gennem deltagelse i redningsforsøget af Nordsøværftet A/S og sine investeringer i Elite Shipping A/S – fik indsigt i værfts- og rederibranchen inden for visse skibstyper.

Endvidere har gennemgangen vist, at LD var bekendt med, at Aarhus Flydedok A/S måtte overtage færdiggørelsen af 3 kemikalieskibe som følge af Nordsøværftets konkurs og at overtagelsen medførte tab for Aarhus Flydedok A/S.

Det er Rigsrevisionens vurdering, at LD's engagement med Nordsøværftet A/S og investeringerne i Elite Shipping A/S ikke havde indflydelse på LD's beslutning om deltagelse i rekonstruktionen af Aarhus Flydedok A/S.

Aarhus Flydedok A/S' engagement i datterselskabet Svendborg Værft af 1997 A/S

13. Aarhus Flydedok havde siden 1995 forøget sine aktiviteter inden for reparation og ombygning af skibe og manglede i 1997 reparationskapacitet.

Det selvstændige værft, Svendborg Værft A/S, var frem til februar 1997, hvor værftet gik konkurs, hovedsagelig blevet drevet som reparationsværft.

Ledelsen i Aarhus Flydedok A/S så derfor en mulighed for at købe driftsmidler og aktiviteter af konkursboet for at sikre den fornødne kapacitet i reparationsafdelingen.

I august 1997 stiftede Aarhus Flydedok A/S et 100 %-ejet datterselskab, Svendborg Værft af 1997 A/S, der over-

tog det konkursramte værfts flydedokker og kajfaciliteter mv.

Af bestyrelsens forhandlingsprotokol i Aarhus Flydedok A/S fremgik det bl.a., at det var en forudsætning for Flydedokkens overtagelse af Svendborg Værfts reparationsfaciliteter, at LD og/eller KP overtog Flydedokkens resterende beholdning af aktier i Elite Shipping A/S til minimum kurs 400.

De første årsregnskaber for 1996/97 og 1997/98 for det nystiftede Svendborg Værft af 1997 A/S udviste underskud på henholdsvis ca. 4,5 mio. kr. og ca. 9,1 mio. kr.

I forbindelse med rekonstruktionen af Aarhus Flydedok A/S i december 1998 blev det besluttet at iværksætte overvejelser om lukning af Svendborg Værft af 1997 A/S. Værftet blev erklæret konkurs sammen med moderselskabet Aarhus Flydedok A/S i slutningen af februar 1999.

14. Rigsrevisionen konstaterer, at LD var informeret om Aarhus Flydedoks planer om at overtage det konkursramte Svendborg Værfts aktiviteter og driftsmidler, og at forudsætningen herfor var LD's køb af Flydedokkens resterende beholdning af aktier i Elite Shipping A/S. LD har dog oplyst, at LD først efterfølgende blev opmærksom på sammenkædningen af de 2 handler.

Aarhus Flydedok A/S – den økonomiske udvikling i regnskabsåret 1997/98

15. Aarhus Flydedok A/S realiserede i regnskabsåret 1997/98 et underskud på 132,9 mio. kr. efter skat, hvorved værftet tabte det meste af sit kapitalgrundlag. Egenkapitalen var i løbet af et år reduceret fra ca. 150,5 mio. kr. til ca. 27,5 mio. kr. (inkl. Nykredit A/S' kapitalindskud på 10 mio. kr.). De samlede aktiver udgjorde ca. 774,6 mio. kr., mens gæld og hensættelser udgjorde ca. 747,1 mio. kr.

De samlede aktiver ca. 774,6 mio. kr. var fordelt på: Anlægsaktiver ca. 104,6 mio. kr., hvortil kom omsætningsaktiver på ca. 670,0 mio. kr. omfattende varebeholdninger ca. 562,3 mio. kr., tilgodehavender ca. 73,0 mio. kr., værdipapirer og kapitalandele ca. 1,4 mio. kr. og likvide beholdninger ca. 33,3 mio. kr.

Gæld og hensættelser ca. 747,1 mio. kr. var fordelt på: Kortfristet gæld ca. 677,8 mio. kr., langfristet gæld ca.

38,6 mio. kr. eller i alt ca. 716,4 mio. kr., hvortil kom henrettelser på i alt ca. 30,7 mio. kr.

Ledelsen oplyste i beretningen for 1997/98 i december 1998, at årsagerne til det meget utilfredsstillende resultat overvejende skyldtes overenskomstkonflikten i foråret 1998, svigtende indtjening på skibsreparationer, tab på kontrakter på levering af 2 køleskibe – ud af en serie på i alt 7 skibe – til en russisk reder. Hertil kom tab på de 3 kemikalieskibe til italienske redere, som Aarhus Flydedok A/S havde haft i underleverance hos Nordsøværftet A/S, der var gået konkurs.

Regnskabsresultatet for 1997/98 nødvendiggjorde en omgående rekonstruktion af kapitalgrundlaget i Aarhus Flydedok A/S.

Rekonstruktionsaftalen om Aarhus Flydedok A/S

16. Der indledtes straks forhandlinger mellem ledelsen, aktionærerne og værftets bankforbindelse (herefter kaldet banken) om en rekonstruktion. Resultatet af forhandlingerne blev en rekonstruktionsaftale omfattende 2 særftaler – i det følgende benævnt henholdsvis, ”finansieringsaftalen” og ”skibsftalen”.

Forhandlingerne mellem parterne var baseret på det reviderede årsregnskab for 1997/98, budget for 1998/99 med et estimeret driftsunderskud på 18 mio. kr. for Aarhus Flydedok A/S ekskl. Svendborg Værft A/S samt flere budgetforslag for 1999/00. LD har oplyst, at der både hos aktionærer og bank var en klar og erkendt usikkerhed med hensyn til budgetestimatet for 1998/99.

17. Det fremgik af ”finansieringsaftalen”, at den samlede kapitaltilførsel i form af ny aktiekapital blev aftalt til 60 mio. kr., som blev tegnet af LD med 30 mio. kr. og 2 andre aktionærer hver med 15 mio. kr. til pari kurs.

Banken fik, som betingelse for løbende finansiering – ”indtil videre” – af løn og materialer inkl. leverandør- og forudbetalingsgarantier, indsigt i værftets driftsforhold via en af banken udpeget teknisk/økonomisk rådgiver, der ligeledes skulle deltage i bestyrelsesmøderne som kommitteret. Aftalen om udpegning af teknisk/økonomisk rådgiver og kommitteret for bestyrelsen skulle gælde indtil 30. september 1999. Endvidere aftaltes det, at én af banken udpeget sagkyndig – frem til 30. september 1999 – skulle

godkende samtlige skibsbygningskontrakter mv., større ombygnings- og reparationskontrakter og samtlige træk på skibsbygningskreditter (vetoret).

Banken skulle konvertere 100 mio. kr. af den eksisterende bankgæld til ansvarlig lånekapital, der skulle træde tilbage for den nytegnede aktiekapital, såfremt der måtte opstå yderligere driftsunderskud i Aarhus Flydedok A/S.

Værftets bestyrelse skulle iværksætte en vurdering af værftets ledelsesforhold mv. herunder finde en forsvarlig og økonomisk løsning vedrørende Svendborg Værft af 1997 A/S.

18. Ifølge ”skibsaftalen” skulle banken overtage den økonomiske risiko på de 2 skibe ud af en serie på i alt 7, som det russiske rederi, Dalmore Product, ikke havde været i stand til at aftage i henhold til kontrakterne. Værftet blev således frigjort for gælden på 158 mio. kr., som var oparbejdet ved bygning af disse 2 skibe.

19. Bankens finansieringstilsagn ”indtil videre” indeholdt ikke noget præcist løfte med hensyn til løbetid eller kreditramme. Der var – ifølge LD – en forståelse om, at dette tilsagn – ligesom aftalerne om de øvrige forhold – var gældende som minimum indtil 30. september 1999. Inden aftalens underskrift tilføjede aktionærerne i aftalens første afsnit ordene ”langsigtet løsning”.

Værftets konkurs februar 1999

20. På et ekstraordinært bestyrelsesmøde den 1. februar 1999 i Aarhus Flydedok A/S fremlagdes et kvartalsregnskab pr. 31. december 1998, der udviste et underskud, ekskl. Svendborg Værft af 1997 A/S, på ca. 21,7 mio. kr.

Det samlede driftsunderskud for Aarhus Flydedok A/S for året 1998/99 forventedes nu at blive ca. 69,4 mio. kr. ekskl. Svendborg Værft af 1997 A/S. Som grundlag for rekonstruktionen i december 1998 var der budgetteret med et underskud for værftet for 1998/99 på 18 mio. kr. ekskl. værftet i Svendborg.

Afvigelsen på ca. 51 mio. kr. mellem de 2 budgetter for 1998/99 skyldtes, ifølge LD, forøgede udgifter til underleverandører på ca. 37 mio. kr. og reducerede dækningsbidrag på nye ordrer for 1998/99 på ca. 9 mio. kr., forøgede

renteudgifter på ca. 3,0 mio. kr. samt forøgelse af andre udgifter på ca. 2 mio. kr.

Banken blev informeret om det ændrede estimat for årsresultatet den 5. februar 1999. LD og de øvrige aktionærer blev informeret medio februar 1999.

Banken opsagde engagementet med Aarhus Flydedok A/S ved skrivelse af 19. februar 1999. Banken begrundede opsigelsen med bristede forudsætninger i forhold til rekonstruktionsaftalen og henviste til forventningen om et væsentligt forøget driftsunderskud for 1998/99 og at den eksisterende ordrebeholdning ikke gav tilfredsstillende dækningsbidrag.

LD og de øvrige aktionærer afviste at foretage yderligere kapitalindskud med henvisning til, at rekonstruktionsaftalen fra december 1998 tog højde for, hvorledes fremtidige underskud skulle finansieres. Banken fastholdt opsigelsen af engagementet ved skrivelse af 23. februar 1999, men vedstod ”skibsftalen”.

På den baggrund måtte ledelsen indgive selskabets konkursbegæring den 26. februar 1999.

Redegørelse for de væsentligste årsager til Aarhus Flydedoks konkurs

21. Det er kuratellens samlede konklusion, at Aarhus Flydedoks utilfredsstillende regnskabsresultat for 1997/98 og den efterfølgende konkurs havde sine årsager i tab på køleskibene til Dalmore Product, tab i forbindelse med Nord-søværftets konkurs og løbende driftstab på investeringen i Svendborg Værft af 1997 A/S.

Med hensyn til tabene på skibsleverancerne til Dalmore Product kan det spille en rolle for tabets størrelse, at Aarhus Flydedok A/S i 1996 opsagde en garanti fra Eksportkreditfonden. LD har ikke kunnet give oplysninger om årsagen hertil og konsekvenserne af denne beslutning.

Endvidere peger kuratellet på den manglende rentabilitet vedrørende de fleste øvrige nybygningsordrer i perioden fra 1997 og frem. Kuratellet har konstateret, at værftet på øvrige nybygninger budgetterede med et samlet dækningsbidrag på ca. 165,4 mio. kr. De faktisk realiserede dækningsbidrag (inkl. de reviderede budgetsken) udgjorde ca. 52,2 mio. kr. Vedrørende den manglende rentabilitet henviser kuratellet til mangler i produktionsstyringen mv. og væsentlige svagheder i økonomirapporteringen.

LD's beslutningsgrundlag for kapitaltilførsel til Aarhus Flydedok A/S

22. LD har på møde med Rigsrevisionen uddybet de forhold, som dannede grundlag for fondens beslutning om kapitaltilførsel til værftet.

23. LD har som led i den generelle orientering fra værftet løbende modtaget kopi af referater af samtlige bestyrelsesmøder i Aarhus Flydedok A/S og er herigennem blevet orienteret om bestyrelsens overvejelser og beslutninger vedrørende alle væsentlige forretningsmæssige forhold og risici.

24. Rigsrevisionens gennemgang af bestyrelsesmødereferaterne fra Aarhus Flydedok A/S viser, at LD før rekonstruktionen var bekendt med, at værftets systemer for produktionsplanlægning, -styring og -opfølgning samt økonomirapportering var mangelfulde og utilstrækkeligt opdaterede.

De fremlagte informationer var uegnede til en pålidelig, løbende intern rapportering om værftets produktion og økonomi og som grundlag for en vurdering af, om værftets skibsproduktion var rentabel.

25. På baggrund af de indledende drøftelser om en mulig kapitaltilførsel til Aarhus Flydedok A/S i efteråret 1998, deltog LD i informationsmøder den 19. og 26. oktober 1998 sammen med de øvrige aktionærer.

26. På bestyrelsesmøde i LD den 8. december 1998 gav bestyrelsen LD's forretningsudvalg mandat til at træffe beslutning om tegning af op til 30 mio. kr. i ny aktiekapital i Aarhus Flydedok A/S. Mandatet var betinget af, at der blev fundet en "forsvarlig løsning" til værftets videreførelse, og at banken medvirkede i løsningen med "en større nedskrivning af bankengagementet".

Rigsrevisionen konstaterer, at en nedskrivning af bankengagementet med 100 mio. kr. i forbindelse med en konvertering af samme beløb til ansvarlig lånekapital ikke ændrede ved det grundlæggende problem, at værftets drift ikke genererede den indtjening og dermed den likviditet, som kunne sikre, at der ikke opstod behov for yderligere lånefinansiering eller kapitalindsud fra aktionærerne.

27. LD har oplyst, at man som grundlag for beslutningen om deltagelse i rekonstruktionen i december 1998 lagde afgørende vægt på det reviderede årsregnskab for 1997/98 med tilhørende revisionsprotokollat og den mellem LD, de øvrige aktionærer og banken indgåede aftale om rekonstruktionen.

Endvidere lagde LD vægt på, at likviditetsbudgettet for værftet frem til 30. september 1999 viste, at værftet – på basis af det lagte budget med et forventet driftsunderskud på 18 mio. kr. ekskl. Svendborg Værft af 1997 A/S, tegning af aktiekapital på 60 mio. kr. og konvertering af bankgæld på 100 mio. kr. – ifølge omtalen i ledelsens årsberetning – havde tilstrækkelige ressourcer til at gennemføre den planlagte drift, og at revisorerne var enige i omtalen heraf. Der var i budgettet indregnet byggefinansiering, jf. bankens tilsagn herom.

LD har endvidere henvist til revisorerne oplysninger om, at værftets vurderinger af byggeomkostningerne på skibene var konservative, så færdiggørelsen altid samlet havde givet et bedre dækningsbidrag end den løbende indregning i årsregnskaberne.

28. Rigsrevisionen konstaterer, at Aarhus Flydedoks ansvarlige kapital ifølge revisorerne udgjorde ca. 187 mio. kr. ved rekonstruktionen i december 1998.

På grundlag af en gennemgang af rekonstruktionsaftalen konstaterer Rigsrevisionen, at finansieringstilsagnet ikke indeholdt noget præcist løfte med hensyn til løbetid eller kreditramme.

Med hensyn til vurderingen af og opgørelsen af værftets igangværende arbejder var der ifølge revisorerne udvist forsigtighed.

Rigsrevisionen skal imidlertid bemærke, at kuratellens gennemgang af rentabiliteten af værftets øvrige nybygninger i perioden fra 1997 og til konkursdekretets afsigelse i februar 1999 viste en generelt manglende rentabilitet og at dette måtte henføres til forkert tilrettelagte procedurer – særligt med hensyn til produktionsplanlægning og -tilrettelæggelse m.m. og økonomirapporteringen. Det er ikke over for Rigsrevisionen dokumenteret, at værftet ville have formået at skabe rimelige driftsoverskud og dermed kunne fortsætte driften.

29. LD har oplyst, at fonden ved bedømmelsen af årsregnskabet for 1997/98 fandt det afgørende, at værftets driftsrisiko var reduceret væsentligt, idet der var foretaget de nødvendige reservationer og hensættelser vedrørende den igangværende produktion. Det var endvidere forudsat, at banken skulle overtage den økonomiske risiko på de 2 køleskibe til Dalmore Product. Endelig var der hensat 10 mio. kr. til omstrukturering af koncernens organisation mv., og det var besluttet at lukke værftets reparationsafdeling samt iværksætte en vurdering af det fremtidige forretningsgrundlag for Svendborg Værft af 1997 A/S.

30. Som en del af beslutningsgrundlaget indgik budget for 1998/99 med et forventet driftsunderskud på 18 mio. kr. samt budget for 1999/00 med et driftsoverskud på ca. 5,0 mio. kr. Begge budgetter var ekskl. resultat for Svendborg Værft af 1997 A/S, for hvilket der i 1998/99 forventedes et ekstraordinært driftsunderskud på ca. 15-25 mio. kr. i forbindelse med en påregnet afvikling af værftet.

Budgettet byggede på gennemsnitlige dækningsbidrag på ca. 15-20 mio. kr. Derimod viste kuratorernes gennemgang af værftets for- og efterkalkulationer, at værftets skibsproduktion i de seneste år, bortset fra skibene til Dalmore Product, ikke var tilstrækkeligt rentabel.

Ifølge LD var såvel ledelse, aktionærer som bank vidende om, at estimatet for driftsunderskuddet for 1998/99 var behæftet med væsentlig usikkerhed, og at budgettet derfor skulle anses for et ”grovbudget”.

LD har oplyst, at estimatet for 1998/99 på ÷18 mio. kr. blev lagt til grund for forhandlingerne om rekonstruktionen, men estimatet blev efter LD's opfattelse ikke gjort til en forudsætning. Tværtimod blev der i gælds brevet vedrørende det ansvarlige lån indarbejdet en bestemmelse om, at eventuelle fremtidige underskud i Aarhus Flydedok A/S først skulle fragå det ansvarlige lån på 100 mio. kr., førend den nytegnede aktiekapital ville blive berørt.

Endelig har LD oplyst, at værftet med rekonstruktionsaftalen blev frigjort for rentebelastningen af 258 mio. kr. (100 mio. kr. gæld konverteret til ansvarlig lånekapital + 158 mio. kr. ifølge skibs aftalen) og fremtidige tab på Dalmore-skibene.

Rigsrevisionen har modtaget kopi af ”grovbudgetterne” for 1998/99 og 1999/00. LD har oplyst, at man ikke har

været involveret i udarbejdelsen af budgetmaterialet, og at fonden alene har foretaget en overordnet gennemgang af budgetterne. Fondens har i øvrigt lagt til grund, at budgetterne var udtryk for ledelsens bedste skøn for den fremtidige udvikling.

LD opfatter det ifølge høringssvaret til beretningen som liggende uden for en aktionærs muligheder at foretage den af Rigsrevisionen implicit forventede egen gennemgang af budgetterne og disses forudsætninger.

31. Rigsrevisionen konstaterer, at det af interne dokumenter fra Aarhus Flydedok A/S, som tilgik LD, fremgik, at værftet siden maj 1998 havde nedjusteret årsvurderingerne for 1997/98 og 1998/99 flere gange på grund af fejlskøn og forsinkelser. Den samlede nedjustering frem til februar 1999 beløb sig til ca. 211 mio. kr.

Endvidere konstaterer Rigsrevisionen, at LD før rekonstruktionen var bekendt med, at værftets økonomirapportering var mangelfuld og uaktuel, og at LD ikke foretog en nærmere undersøgelse af værftets budgetter herunder stillede uddybende spørgsmål hertil.

Rigsrevisionen konstaterer, at budgetforudsætningerne indeholdt væsentlige usikkerheder og risici med hensyn til indtægter, verdensmarkedspriser på skibe, forventet effektivisering af arbejdsprocesser m.m., herunder skønnede omkostningsreduktioner på faste omkostninger, væsentligst som følge af lukning af reparationsafdelingen på Aarhus Flydedok A/S mv.

Rigsrevisionen er ikke enig i, at det lå uden for LD's muligheder at foretage gennemgang af budgetterne og disses forudsætninger. En sådan gennemgang var nødvendig, når LD ønskede at sikre sig imod, at investeringen af de 30 mio. kr. i sidste ende blev forgæves. Rigsrevisionen finder derfor, at LD som et helt naturligt led i rekonstruktionsforhandlingerne kunne have bedt om at få foretaget den nævnte gennemgang.

32. Ved vurderingen af rekonstruktionsaftalen lagde LD vægt på, at værftet blev tilført ny aktiekapital for 60 mio. kr. (heraf LD med 30 mio. kr.), og at 100 mio. kr. af gælden blev konverteret til et 10-årigt ansvarligt lån, med tilbagebetaling for den nytegnede aktiekapital på 60 mio. kr. Herudover fandt LD det væsentligt, at aftalen samtidig in-

debar en aftale om iværksættelse af forskellige ledelses- og organisationsændringer, og at der skulle findes en forsvarlig og økonomisk løsning vedrørende datterselskabet Svendborg Værft af 1997 A/S.

Endvidere lagde LD vægt på, at banken gav tilsagn om byggefinansiering ”indtil videre”, mod at banken fik ret til – frem til 30. september 1999 – at godkende samtlige nybygningskontrakter samt alle større ombygnings- og reparationskontrakter og samtlige træk på kreditter. Endelig blev bankens næstformand kommitteret bestyrelsen ligeledes til 30. september 1999, og banken fik tilknyttet en teknisk/økonomisk sagkyndig, der skulle gennemgå værftets kalkulationer på bestående og nye kontrakter. Banken forpligtede sig endvidere til at overtage de 2 køleskibe mod kvittance af den oparbejdede byggekredit på 158 mio. kr. pr. 1. januar 1999.

33. Rigsrevisionen finder, at LD – på grundlag af den indgåede ”finansieringsaftale” – søgte at sikre sit kapitalindskud på 30 mio. kr. og den øvrige nytegnede aktiekapital mod eventuelle driftstab. Rigsrevisionen konstaterer, at LD ikke foretog en nøjere vurdering af værftets indtjeningsevne, dets finansielle stilling og finansielle beredskab på trods af, at der var væsentlig usikkerhed om værftets budgetterede driftsunderskud for 1998/99 og det heraf afledte finansieringsbehov.

34. LD har på møde med Rigsrevisionen uddybet en række forhold af ”bredere aktionærmæssig karakter”, som indgik i fondens overvejelser, ud over de rent investeringsmæssige. Heri indgik bl.a., at værftets knowhow m.m. ville gå tabt og mulighederne for på et senere tidspunkt at genoptage nybygningsaktiviteten i Aarhus Flydedok A/S ville forsvinde.

Endvidere fandt LD, at det var en naturlig forpligtelse for en større aktionær, som LD, at optræde som en ansvarlig ejer af Aarhus Flydedok A/S. Dette indebar bl.a. et forsøg på, under respekt af de investeringsmæssige overvejelser, at afværge tabet af de mange arbejdspladser på værftet.

35. Rigsrevisionen konstaterer, at der i LD’s beslutning om deltagelse i rekonstruktionen indgik overvejelser af ”bredere aktionærmæssig karakter”, ud over de rent inve-

steringsmæssige. Rigsrevisionen skal henvide til, at det af LD-lovens § 6, stk. 1, fremgår, at LD ved investering af midlerne skal tilstræbe "...en betryggende sikkerhed, en opretholdelse af midlernes realværdi samt højest mulig forrentning".

Rigsrevisionen finder, at inddragelse af fx samfundsmæssige eller andre hensyn ved investeringsbeslutninger kan ske, men at sådanne hensyn ikke kan træde i stedet for generelle vilkår for midlernes anbringelse, jf. LD-lovens § 6, stk. 1.

Ifølge LD's hørings svar har de nævnte forhold på alle tidspunkter været underordnet de investeringsmæssige overvejelser efter LD-lovens § 6, stk. 1.

Det er Rigsrevisionens vurdering, at LD ikke i tilstrækkelig grad var opmærksom på risikoen for en tilsidesættelse af LD-lovens anbringelsesbestemmelser.

36. Rigsrevisionens undersøgelse af LD's beslutningsgrundlag forud for deltagelsen i rekonstruktionen har vist, at LD var vidende om, at der var væsentlige mangler i værftets produktionsplanlægning og -tilrettelæggelse, og at værftets økonomirapportering var mangelfuld, uaktuel og uegnet til en løbende intern vurdering af, hvorvidt skibsproduktionen var rentabel. Undersøgelsen har endvidere vist, at LD ikke foretog en grundig gennemgang af værftets driftsbudgetter for 1998/99 og 1999/00 og endvidere ikke stillede uddybende spørgsmål til budgetterne.

Undersøgelsen har yderligere vist, at LD – på trods af, at der var væsentlig usikkerhed om værftets driftsunderskud for 1998/99, og at banken kun gav tilsagn om byggefinansiering "indtil videre" – ikke foretog nøjere vurdering af værftets finansielle stilling og finansielle beredskab i forbindelse med sin tilslutning til rekonstruktionen.

Det er Rigsrevisionens samlede vurdering, at LD's grundlag for beslutning om kapitalindskud på 30 mio. kr. ikke var tilstrækkeligt gennemarbejdet og sikkert.

Rigsrevisionens undersøgelse har vist:

- at LD's retningslinjer for investering ikke giver Rigsrevisionen anledning til bemærkninger,
- at engagementet i Aarhus Flydedok A/S har overholdt LD-lovens placeringsregler og investeringsgrænser,

- at gennemgangen af andre forhold vedrørende engagementet, såsom aktionæroverenskomster mv. ikke har givet anledning til bemærkninger,
- at det er Rigsrevisionens vurdering, at LD's engagement med Nordsøværftet A/S og investeringerne i Elite Shipping A/S ikke havde indflydelse på LD's beslutning om deltagelse i rekonstruktionen af Aarhus Flydedok A/S,
- at LD var bekendt med, at der var væsentlige mangler i værftets produktionsplanlægning og -tilrettelæggelse og at værftets økonomirapportering var mangelfuld, uaktuel og uegnet til en løbende intern vurdering af, hvorvidt skibsproduktionen var rentabel,
- at LD ikke foretog en grundig gennemgang af værftets driftsbudgetter for 1998/99 og 1999/00 eller stillede uddybende spørgsmål hertil, herunder til de estimerede dækningsbidrag, der på baggrund af i hvert fald de sidste par års realiserede dækningsbidrag, måtte forekomme optimistiske,
- at LD ikke foretog en tilstrækkelig grundig vurdering af værftets finansielle stilling og finansielle beredskab i forbindelse med sin tilslutning til rekonstruktionen, ikke mindst på baggrund af, at der var væsentlig usikkerhed om værftets driftsunderskud for 1998/99,
- at der i LD's beslutning om deltagelse i rekonstruktionen indgik andre overvejelser end de rent investeringsmæssige, og at LD ikke i tilstrækkelig grad var opmærksom på risikoen for en tilsidesættelse af LD-lovens anbringelsesbestemmelser, og
- at LD's kapitalindskud på 30 mio. kr. i december 1998 i Aarhus Flydedok A/S ikke blev foretaget på et tilstrækkeligt gennearbejdet og sikkert grundlag.

II. Indledning, formål, afgrænsning og metode

A. Indledning

37. Statsrevisorerne anmodede ved deres møde den 17. marts 1999 Rigsrevisionen om i et notat at redegøre for Lønmodtagernes Dyrtidsfonds (LD's) engagement i Aarhus Flydedok A/S, herunder for eventuelle særlige forhold vedrørende engagementet på baggrund af værftets konkurs i februar 1999.

Da Rigsrevisionens indledende gennemgang viste, at undersøgelsen kunne give anledning til kritik, blev det besluttet at udarbejde en beretning til statsrevisorerne.

Efterfølgende beretning afgives til statsrevisorerne i henhold til § 8, stk. 1, og § 17, stk. 2, i rigsrevisorloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 3 af 7. januar 1997.

Beretningen omfatter forhold inden for Arbejdsministeriets, Finansministeriets og Økonomiministeriets områder.

38. LD er omfattet af rigsrevisorlovens § 4, stk. 1, nr. 2, og Rigsrevisionen kan efter denne bestemmelse direkte eller gennem arbejdsministeren kræve regnskaber mv. forelagt til gennemgang, jf. § 6.

B. Formål og afgrænsning

39. Formålet med undersøgelsen har været at vurdere, om LD ved beslutning om deltagelse i rekonstruktionen af Aarhus Flydedok A/S i december 1998 traf beslutning på et grundlag, der var tilstrækkeligt gennearbejdet og sikkert.

Rigsrevisionen har afgrænset formålet med undersøgelsen til:

- En beskrivelse af LD's retsgrundlag mv., regnskab, revision og tilsyn.
- En beskrivelse af LD's retningslinjer for investering.
- En gennemgang af og redegørelse for LD's engagement i Aarhus Flydedok A/S og forventede tab herved, herunder en redegørelse for eventuelle særlige forhold vedrørende engagementet.
- En gennemgang af LD's engagement i selskaberne, Nordsøværftet A/S og Elite Shipping A/S for at undersøge, om disse engagementer havde indflydelse på LD's beslutning om deltagelse i rekonstruktionen af Aarhus Flydedok A/S.
- En gennemgang og redegørelse for Aarhus Flydedoks engagement i det 100 %-ejede datterselskab Svendborg Værft af 1997 A/S.
- En redegørelse for rekonstruktionsaftalen om Aarhus Flydedok A/S.

- En gennemgang af de væsentligste årsager til konkursen i Aarhus Flydedok A/S.
- En redegørelse for og vurdering af LD's beslutningsgrundlag i relation til beslutningen om deltagelse i rekonstruktionen af Aarhus Flydedok A/S.

40. De centrale temaer i Rigsrevisionens undersøgelse omfatter en gennemgang af men ikke vurdering af LD's engagement i Aarhus Flydedok A/S samt en undersøgelse og vurdering af LD's beslutningsgrundlag mv. vedrørende deltagelse i rekonstruktionen af Aarhus Flydedok A/S i december 1998.

Hverken Aarhus Flydedok A/S eller de førnævnte selskaber har været genstand for en særlig gennemgang i forbindelse med Rigsrevisionens undersøgelse. Rigsrevisionens undersøgelse bygger ud over offentligt tilgængeligt materiale udelukkende på materiale indhentet hos LD.

Undersøgelsen har generelt omfattet perioden for LD's engagement 1989-1999 og særligt perioden 1996-1999. Undersøgelsen er afsluttet den 17. december 1999.

Endelig kan det oplyses, at Rigsrevisionen har rettet henvendelse til ATP for at afklare, om fonden ejer eller har ejet aktier i Aarhus Flydedok A/S. ATP har hertil oplyst, at fonden ikke direkte har ejet aktier i Aarhus Flydedok A/S, men kun indirekte som aktionær i A/S Dansk Erhvervsinvestering og Kapital Holding A/S, der begge har investeret i Aarhus Flydedok A/S. ATP har ikke indflydelse på ledelsen i de 2 selskaber eller deres investeringspolitik. Rigsrevisionen har derfor ikke fundet grundlag for at inddrage ATP i undersøgelsen.

C. Metode

41. Undersøgelsen bygger som før nævnt udelukkende på oplysninger mv. indhentet hos LD. Undersøgelsen har omfattet en gennemgang af årsregnskaber og revisionsprotokoller vedrørende Aarhus Flydedok A/S for årene 1995/96, 1996/97 og 1997/98, kopi af referater af bestyrelsesmøder i Aarhus Flydedok A/S for perioden 23. juni 1997 - 23. februar 1999 samt budgetmateriale mv. for 1998/99 og 1999/00 og selskabets aktionæroverenskomster samt andet materiale og øvrige meddelte oplysninger fra LD.

Endvidere har undersøgelsen omfattet LD's interne sagsmateriale og referater mv. herunder LD's protokoller for bestyrelsen og forretningsudvalget i det omfang, som det er fundet påkrævet til belysning af sagen.

Endelig har undersøgelsen omfattet kuratellens redegørelse i medfør af konkurslovens § 125, stk. 2, for boets status pr. 26. februar 1999 med tilhørende redegørelse for de vigtigste årsager til konkursen. Afsnit V.A, kap. VI, VII og XI er bl.a. udarbejdet på basis af denne redegørelse.

Rigsrevisionen har endvidere i løbet af undersøgelsen brevvekslet med samt afholdt en række møder med direktøren og ledende medarbejdere i LD.

Beretningen har i udkast været forelagt LD, Finansministeriet, Arbejdsministeriet og Økonomiministeriet, herunder Finanstilsynet. De indkomne oplysninger og bemærkninger er indarbejdet i videst muligt omfang.

Finansministeriet oplyser i høringssvaret, at ministeriet ikke har bemærkninger til beretningen.

Arbejdsministeriet har i høringssvaret oplyst, "at det er LD's bestyrelses og direktørs opgave at sikre, at den førte investeringspolitik er i overensstemmelse med lovens krav, men en investeringspolitik medfører altid en risiko, som man skal forsøge at klarlægge og minimere." Af høringssvaret fra Økonomiministeriet fremgår, "at ministeriet og Finanstilsynet har noteret sig, at investeringsreglerne i lov om Lønmodtagernes Dyrtidsfond ikke har været overtrådt i forbindelse med fondens engagement i Aarhus Flydedok A/S."

LD, Arbejdsministeriet, Finansministeriet og Økonomiministeriet har bekræftet, at alt relevant materiale vedrørende sagen er udleveret til Rigsrevisionen.

III. Lønmodtagernes Dyrtidsfond (LD)

A. Retsgrundlag

42. LD, der er en selvejende institution, blev oprettet ved lov nr. 7 af 9. januar 1980, og det gældende lovgrundlag er lovbekendtgørelse nr. 281 af 1. maj 1995 med senere ændringer. Loven knytter sig til Arbejdsministeriets område og efter loven fastsættes vedtægter for fonden af arbejdsministeren. Arbejdsministeren fastsatte den 19. marts 1980

vedtægter for LD. Vedtægterne er senest ændret den 16. december 1996 og bekendtgjort i Lovtidende.

Ifølge loven blev LD oprettet med den opgave at forvalte og udbetale de midler, der hidrørte fra indbetalingerne til ATP i medfør af lov nr. 230 af 2. juni 1977 om midlertidig indbetaling fra staten til ATP af visse dyrtidsportioner (dyrtidsindbetalingsloven) for ca. 2,5 mio. lønmodtagere. Indbetalingens størrelse var afhængig af, hvor meget den enkelte lønmodtager var beskæftiget i perioden 1. september 1977 - 31. august 1979. Der blev indbetalt et beløb svarende til den dyrtidsregulering, som Folketinget besluttede at ”indefryse” til pensionsformål. Midlerne blev udskilt fra ATP’s midler ved lovens ikrafttræden.

B. Ledelse og organisation

43. LD ledes af en bestyrelse på 21 medlemmer, hvoraf de 15 er de til enhver tid værende lønmodtagerrepræsentanter i repræsentantskabet for ATP, mens 6 udpeges af finansministeren for 3 år ad gangen.

Bestyrelsen har blandt sine medlemmer nedsat et forretningsudvalg på 4 personer med det formål, efter bemyndigelse, at træffe beslutninger samt forberede og gennemføre bestyrelsens beslutninger. Forretningsudvalget består af formanden og 3 bestyrelsesmedlemmer, hvoraf 2 er valgt af og blandt lønmodtagerrepræsentanter, og én er valgt af og blandt de af finansministeren udpegede bestyrelsesmedlemmer. Der er vedtaget forretningsordener for LD’s forretningsudvalg og bestyrelse. Endvidere er der vedtaget retningslinjer for LD’s daglige drift og for midlernes anbringelse.

Den daglige ledelse forestås af direktøren, der er ansat af bestyrelsen. Direktøren er ansvarlig for gennemførelse af de af bestyrelsen og forretningsudvalget vedtagne beslutninger. LD’s direktør bistås i det daglige arbejde af LD-sekretariatet m.m. Opgaverne med administration over for kontohavere, udbetaling etc. varetages med bistand fra ATP efter nærmere aftale mellem LD’s bestyrelse og bestyrelsen for ATP, herunder betaling til ATP for administrationsomkostninger.

LD er organisatorisk opbygget af et sekretariat omfattende 6 afdelinger (Obligationsafdelingen, Aktieafdelingen, Investeringsafdelingen, Afdelingen for forsknings- og udviklingsinvesteringer, Energi samt Ejendomme) foruden

en række stabsfunktioner for regnskab mv., ledelse, strategi og uddannelse samt IT-funktioner.

LD har 2 100 %-ejede dattervirksomheder, LD Energi A/S (med dattervirksomheden LD Energi Offshore A/S) og LD Ejendom A/S.

C. Regnskab

44. Da LD er en selvejende institution, indgår LD's regnskab ikke i statsregnskabet.

Finanstilsynet har fastsat regler for opstilling og udarbejdelse af årsregnskab, eventuelt koncernregnskab samt bestemmelser om værdiansættelse mv., jf. lovbekendtgørelse nr. 1000 af 14. december 1999.

Årsregnskabet skal opstilles på en overskuelig måde i overensstemmelse med LD-loven og forskrifter i henhold hertil og give et retvisende billede af LD's aktiver og passiver, den økonomiske stilling og resultat. Opfylder årsregnskabet ikke lovgivningens forskrifter eller LD's vedtægter, kan Finanstilsynet kræve regnskabet ændret og forelagt til fornyet behandling hos LD's bestyrelse.

D. Revision

45. LD's regnskab skal ifølge loven revideres af mindst 2 revisorer, hvoraf mindst én skal være statsautoriseret revisor. LD's bestyrelse udnævner revisorerne for 3 år ad gangen. Finanstilsynet har udfærdiget nærmere forskrifter om revisionens gennemførelse og kan pålægge revisionen at give oplysninger om LD's forhold.

E. Tilsyn

46. Finanstilsynet fører i henhold til LD-lovens § 10 et regnskabsmæssigt tilsyn med LD og er berettiget til at kræve LD enhver oplysning, som Finanstilsynet anser for fornøden. Finanstilsynet afgiver en årlig beretning om tilsynet og underretter LD om beretningens indhold.

Finanstilsynet kan give LD påbud om inden for en fastsat frist at foretage de foranstaltninger, som Finanstilsynet skønner nødvendige med henblik på, at anbringelsen af LD's midler sker i overensstemmelse med LD-lovens §§ 6 og 6a. Finanstilsynet afgiver samtidig en indberetning herom til arbejdsministeren. Afgørelser truffet af Finanstilsy-

net i henhold til LD-loven kan indbringes for Erhvervsministeriets Erhvervsankenævn.

Arbejdsministeriets forvaltningsprocedurer i relation til Finanstilsynets rapportering i henhold til LD-lovens § 10 bliver behandlet under hensyn til henvendelsens karakter.

Henvendelser, der måtte give anledning til bemærkninger, bliver forelagt LD med henblik på en udtalelse, der sammen med ministeriets egne vurderinger danner grundlag for besvarelse til Finanstilsynet samt nødvendige initiativer.

Der afholdes møder med Finanstilsynet og LD, såfremt Tilsynets indberetninger skulle give anledning hertil. Herudover har ministeriet påpeget, at ministeriet er repræsenteret i LD's bestyrelse gennem ét af de medlemmer, som finansministeren har udpeget.

Arbejdsministeriet har ikke særskilte retningslinjer for forvaltningsprocedurer/rapporteringsprocedurer vedrørende indberetning eller behandling af sager vedrørende LD.

IV. LD's retningslinjer for investering

47. LD-loven fastsætter, jf. § 6, stk. 1, at bestyrelsen skal forvalte midlerne, så de bliver til størst mulig gavn for de berettigede lønmodtagere. Ved midlernes placering skal der tilstræbes en betryggende sikkerhed, opretholdelse af realværdien samt den højest mulige forrentning.

Rigsrevisionen har i forbindelse med redegørelsen om LD's engagement i Aarhus Flydedok A/S foretaget en gennemgang af LD's interne regler for administration af lovens bestemmelser og forskrifter.

LD har oplyst, at fonden ved beslutning om investering ikke foretager en særskilt vurdering ud fra de enkelte kriterier i lovens § 6, stk. 1, men derimod en samlet vurdering af den enkelte investering i forhold til lovbestemmelserne under ét.

LD's bestyrelse har vedtaget forretningsordener for bestyrelsen, forretningsudvalget og LD's daglige drift og virksomhed. Hertil kommer et sæt "Retningslinjer for anbringelse og forvaltning af LD's fondsmidler", der er grundlaget for LD's styring af investeringerne og forvaltningen i praksis.

I forbindelse med vedtagelsen af det årlige budget fastsætter bestyrelsen en fordeling af fondsmidlernes anbringelse i aktiver af forskellig art, sikkerhed, varighed og valuta mv.

LD's direktør har det daglige ansvar for, at fondsmidlerne anbringes i overensstemmelse med denne fordeling, så de bliver til størst mulig gavn for de berettigede lønmodtagere.

Forretningsudvalget kan efter indstilling fra direktøren give bemyndigelse til afvigelse fra denne fordeling, såfremt afvigelsen skønnes at være til gavn for de berettigede lønmodtagere.

Direktøren skal indhente forretningsudvalgets samtykke til dispositioner af væsentlig eller usædvanlig art eller indeholdende en usædvanlig risiko vedrørende fondsmidlernes anbringelse eller forvaltning, jf. § 4 i "Retningslinjer for anbringelse og forvaltning af LD's fondsmidler".

LD har oplyst, at investeringerne i Aarhus Flydedok A/S er behandlet i overensstemmelse med LD's interne retningslinjer, hvorefter alle transaktioner med ikke-børsnoterede aktiver skal forelægges for forretningsudvalget og i visse tilfælde for bestyrelsen. Deltagelsen i rekonstruktionen i december 1998 er desuden besluttet af LD's bestyrelse uden forbehold fra nogen af medlemmerne.

Rigsrevisionens bemærkninger

LD's retningslinjer for investering giver ikke Rigsrevisionen anledning til bemærkninger.

V. LD's engagement i Aarhus Flydedok A/S

A. Hovedtræk af Aarhus Flydedoks historie

48. Aarhus Flydedoks historie kan føres tilbage til 1913, hvor drejeren Hans Nielsen på Århus Havn grundlagde et maskinværksted, der i tiden efter 1. verdenskrig udførte skibsreparationer på skibe, som lagde til kaj her.

Ved 2. verdenskrigs afslutning fik Hans Nielsen tilladelse til at grundlægge et egentligt skibsværft, og i august 1945 ankom den første flydedok, som dannede det egentlige grundlag for værftet. I 1945 var der ca. 80 ansatte på værftet.

I de følgende år havde værftet en god ordretilgang, ligesom øvrige danske værfter, og værftet voksede betydeligt og var i fremgang til 1967, hvor værftet beskæftigede godt 900 medarbejdere.

I 1968 blev det på grund af de generelle lavkonjunkturer på danske værfter nødvendigt at afskedige ca. halvdel af medarbejderne, så værftet med udgangen af 1968 beskæftigede godt 450 medarbejdere.

Flere danske værfter indså nødvendigheden af et tættere samarbejde, hvilket bl.a. førte til Danværft-samarbejdet, som ud over Aarhus Flydedok A/S kom til at omfatte DFDS samt Helsingør, Ålborg og Frederikshavn værfter. De enkelte værfter opererede dog fortsat som selvstændige værfter inden for Danværft-samarbejdet.

Danværft-samarbejdet løste imidlertid ikke Aarhus Flydedoks indtjeningsproblemer, og i 1970 overvejede bestyrelsen at afvikle værftet.

I 1971 blev Aarhus Flydedok A/S overtaget af Rederiaktieselskabet Dannebrog for 3 mio. kr. Overtagelsen førte til en række nye ordrer for værftet, og i 1976 blev værftets reparationsafdeling yderligere styrket i forbindelse med overtagelsen af ØK's Århus Container og Skibsservice ApS. Samme år ændrede værftet navn til Dannebrog Værft A/S. Trods generel afmatning i branchen klarede værftet sig helt frem til begyndelsen af 1980'erne uden større kriser.

I begyndelsen af 1980'erne medførte den fortsatte værftskrise, at værftet kom i nye vanskeligheder, hvilket førte til massive afskedigelser, så værftet havde det laveste antal beskæftigede siden 1945.

Værftet fik i 1985 2 nybygningsordrer fra DIFKO, som holdt nybygningsafdelingen beskæftiget frem til 1987.

Værftskrisen medførte, at regnskabet for Dannebrog Værft A/S for 1988 udviste et underskud på ca. 19 mio. kr. og et underskud i størrelsesordenen ca. 15,6 mio. kr. for første halvår 1989, hvorved egenkapitalen måtte anses for tabt.

49. Dannebrog-koncernen indledte medio 1989 forhandlinger om salg af værftet til Nordsøværftets Holdingselskab A/S i Ringkøbing samt LD og Kommunernes Pensionsforsikring A/S (KP), idet Dannebrog-koncernen ikke var i stand til at videreføre værftet.

Nordsøværftets Holdingselskab A/S så visse fordele i et ejerskab, som kunne give et bredere produktprogram og en gensidig udnyttelse af indkøbsfordele og teknologi.

Nordsøværftets Holdingselskab A/S erhvervede således 51 % af aktierne i værftet, mens LD og KP hver erhvervede 24,5 % af aktierne. I forbindelse med ejerskiftet ændrede værftet på ny navn til Aarhus Flydedok A/S og blev søsterselskab til Nordsøværftet A/S i Ringkøbing, der ejedes 100 % af Nordsøværftets Holdingselskab A/S.

Ejerskiftet i Aarhus Flydedok A/S førte til et større investerings- og moderniseringsprogram, og produktionen blev specialiseret i bygning af relativt mere komplekse køle- og kemikalieskibe. Disse skibstyper beslaglagde relativt færre værftsressourcer i byggeprocessen og var dermed mere profitable i forhold til bygning af store skibe, som fx tørlast- og containerskibe, hvor værftet ikke kunne konkurrere med verdensmarkedsprisen. Værftets reparationsafdeling blev videreført uændret.

Efter ejerskiftet i 1989 fik værftet en række større ordrer, bl.a. bygning af 2 større køleskibe til hver 100 mio. kr. samt senere en samlet ordre på i alt 9 køleskibe til en værdi af ca. 1,25 mia. kr.

Med lukningen af søværnets Orlogsværft i 1990 erhvervede Aarhus Flydedok A/S 2 flydedokker til ubåde samt en 10-årig vedligeholdelseskontrakt vedrørende vedligeholdelse af søværnets ubåde, som indtil da var blevet vedligeholdt på Orlogsværftet.

Værftets ledelse måtte i begyndelsen af 1990'erne konstatere stadigt voksende problemer med at tilvejebringe finansiering af skibskontrakter, hvilket førte til tab af nye ordrer.

Med gennemførelsen af en ny værftsaf tale i 1993, hvor den danske stat etablerede en samlet garantipulje på 5 mia. kr. til ny- og ombygninger af skibe frem til 1995, lykkedes det værftet at opnå ordrer, hvilket sikrede en stabil drift og beskæftigelse frem til og med regnskabsåret 1996/97, hvor værftets egenkapital androg ca. 150,5 mio. kr. som going concern. De samlede aktiver androg 699,8 mio. kr., mens gæld og hensættelser udgjorde 549,3 mio. kr.

50. I løbet af 1997 og 1998 indtraf der internationalt en voldsom afmatning i efterspørgslen på nybyggede skibe med stærkt faldende priser til følge. Samtidig hermed hav-

de værftet store interne styrings- og effektivitetsproblemer på den igangværende produktion samt vanskeligheder med en ordre på 7 køleskibe til en russisk reder, Dalmore Product. Dette førte til, at værftet i løbet af regnskabsåret 1997/98 tabte det meste af sin egenkapital.

I oktober 1998 orienterede værftets ledelse aktionærkredsen om problemerne, herunder at en videreførelse af værftet ville kræve en kapitaltilførsel gennem tegning af ny aktiekapital. I oktober 1998 var det forventningen, at årsregnskabet for 1997/98 ville udvise et underskud på ca. 50 mio. kr. Først i begyndelsen af december 1998 stod det klart, at værftets problemer var langt større end først antaget. Det endelige årsregnskab for 1997/98 udviste et underskud på ca. 132,9 mio. kr.

Baggrunden for og resultaterne af rekonstruktionen gennemgås nedenfor i kap. IX, mens en gennemgang af de væsentligste årsager til konkursen er behandlet i kap. XI.

B. Engagementet i Aarhus Flydedok A/S og det forventede tab

51. LD investerede i 1989 i alt 4,9 mio. kr. i Aarhus Flydedok A/S. Investeringen var et led i rekonstruktionen af Dannebrog Værft A/S, hvor Nordsøværftets Holdingselskab A/S, LD og Kommunernes Pensionsforsikring A/S (KP) købte aktierne af Dannebrog-koncernen til kurs 100. Dannebrog Værft A/S skiftede, som før nævnt, navn til Aarhus Flydedok A/S. LD's ejerandel udgjorde 24,5 % eller nominelt 4,9 mio. kr. af aktiekapitalen på i alt 20 mio. kr.

I 1997 erhvervede LD yderligere nominelt 2,1 mio. kr. aktier i Aarhus Flydedok A/S fra Nordsøværftets Holdingselskab A/S, som herefter ikke længere var majoritetsaktionær i Aarhus Flydedok A/S. Anskaffelsessummen udgjorde ca. 14 mio. kr., svarende til andelen af den indre værdi af Aarhus Flydedok A/S. LD's ejerandel blev herefter forøget til 35,0 %.

Senere samme år købte Aarhus Flydedok A/S aktiviteterne og driftsmidlerne i det konkursramte Svendborg Værft A/S. Nykredit A/S tegnede i forbindelse med finansieringen af handlen nominelt 1,329 mio. kr. nye aktier i Aarhus Flydedok A/S, så selskabets aktiekapital herefter udgjorde 21,329 mio. kr. LD's ejerandel blev dermed reduceret til 32,8 %.

I december 1998 nytegnede LD nominelt 30 mio. kr. i Aarhus Flydedok, som led i en samlet kapitaludvidelse på nominelt 60 mio. kr. i forbindelse med rekonstruktionen, hvorved aktiekapitalen nåede op på ca. 81,3 mio. kr. Ejerandelen blev herved forøget til 45,5 %. Rekonstruktionen i december 1998 er omtalt i kap. IX.

Det kan oplyses, at A/S Dansk Erhvervsinvestering deltog i kapitaludvidelsen med nominelt 15 mio. kr. LD er mindretalsaktionær (8,35 %) i A/S Dansk Erhvervsinvestering og har dermed ikke bestemmende indflydelse i selskabet.

Opdelt på regnskabsår har investeringsforløbet været således for LD:

Tabel 1. LD's aktieinvesteringer i Aarhus Flydedok A/S 1989-1998

Ultimo år	Nominel beholdning	Akkumuleret anskaffelsessum	Ejerandel
	----- Kr. -----		%
1989.....	4.900.000	4.900.000	24,5
1990.....	4.900.000	4.900.000	24,5
1991.....	4.900.000	4.900.000	24,5
1992.....	4.900.000	4.900.000	24,5
1993.....	4.900.000	4.900.000	24,5
1994.....	4.900.000	4.900.000	24,5
1995.....	4.900.000	4.900.000	24,5
1996.....	4.900.000	4.900.000	24,5
1997.....	7.000.000	18.935.000	32,8
1998.....	37.000.000	48.935.000	45,5

Kilde: Lønmodtagernes Dyrtidsfond.

Tabel 1 viser LD's investeringer i Aarhus Flydedok A/S specificeret på nominel beholdning, akkumuleret anskaffelsessum og ejerandel i % af aktiekapitalen ultimo 1989-1998. LD har oplyst, at bortset fra et enkelt år, regnskabsåret 1988/89, har Aarhus Flydedok A/S haft driftsoverskud frem til og med regnskabsåret 1996/97.

Der er ikke udbetalt udbytte til aktionærerne i LD's ejerperiode.

Med værftets konkursbegæring den 26. februar 1999, skønner LD, at det samlede forventede tab på investeringen i Aarhus Flydedok A/S vil andrage ca. 48,9 mio. kr.

svarende til kapitalindskuddet, ekskl. forrentning af den investerede kapital.

52. LD har oplyst, at investeringen i Aarhus Flydedok er foretaget i henhold til LD-lovens § 6, stk. 2, nr. 13, om unoterede kapitalandele og er dermed underlagt investeringsgrænserne i LD-lovens § 6, stk. 10. Her fastsættes, at ”andre udlån eller værdipapirer, som ikke handles på en autoriseret markedsplads eller et andet reguleret marked, der er offentligt anerkendt, regelmæssigt arbejdende og åbent for offentligheden, højst (må) udgøre 10 pct. af Lønmodtagernes Dyrtingsfonds aktiver”, mens LD-lovens § 6a, stk. 1, fastsætter, at ”Der må ikke indgå elementer, der repræsenterer en risiko på en enkelt virksomhed, hvis værdi sammenlagt udgør mere end 2 pct. af Lønmodtagernes Dyrtingsfonds samlede aktiver.(...)”.

I relation til LD-lovens § 6a, stk. 1, kan det faktiske engagements størrelse opgøres således:

Tabel 2. LD's engagement i Aarhus Flydedok A/S, jf. LD-lovens § 6a, stk. 1

Ultimo år	Bogført værdi	Andel af LD's aktiver	Tilladt engagement 2 % af LD's aktiver
	Kr.	%	Mio. kr.
1996.....	27.802.110	0,07	785,2
1997.....	46.666.900	0,11	872,8
1998.....	30.003.300	0,06	975,3

Kilde: Lønmodtagernes Dyrtingsfond.

Tabel 2 viser den bogførte værdi af LD's ejerandel i Aarhus Flydedok A/S og ejerandelens størrelse i % af LD's aktiver ultimo 1996-1998.

Engagementet er således i overensstemmelse med LD-lovens bestemmelser.

Endvidere er bestemmelsen i LD-lovens § 6, stk. 5, ifølge hvilken LD, ATP eller disses datterselskaber alene eller tilsammen ikke må kunne udøve en bestemmende indflydelse på en virksomhed, overholdt, idet ATP har oplyst, at den ikke direkte besidder aktier i Aarhus Flydedok A/S, jf. pkt. 40.

Rigsrevisionens bemærkninger

Rigsrevisionens gennemgang af udviklingen i engagementet giver ikke anledning til bemærkninger med hensyn til LD's overholdelse af LD-lovens placeringsregler og investeringsgrænser.

C. Aktionæroverenskomst og andre forhold

53. Rigsrevisionen har anmodet LD om oplysning om aktiekapitalens fordeling på aktionærer samt oplysning om der foreligger aktionæroverenskomst eller andre aftaler mellem aktionærerne i Aarhus Flydedok A/S.

Ultimo 1998 var aktiekapitalen i Aarhus Flydedok A/S fordelt således:

Tabel 3. Aarhus Flydedok A/S – aktiekapitalens fordeling ultimo 1998

Aktionærer	Nom. kr.	%
Nykredit A/S	1.329.000	1,6
E.F.J. Invest A/S (tidligere Nordsøværftets Holdingselskab A/S).....	6.000.000	7,4
A/S Dansk Erhvervsinvestering.....	15.000.000	18,4
Kommunernes Pensionsforsikring A/S.....	22.000.000	27,1
Lønmodtagernes Dyrtidsfond.....	37.000.000	45,5
I alt	81.329.000	100,0
Kilde: Lønmodtagernes Dyrtidsfond.		

Tabel 3 viser, at LD's ejerandel androg nom. 37 mio. kr. ultimo 1998, svarende til 45,5 % af aktiekapitalen.

I 1989 blev der indgået aktionæroverenskomst mellem Nordsøværftets Holdingselskab A/S, LD og KP.

Aktionæroverenskomsten omfattede bestemmelser om især udpegning af medlemmer til bestyrelsen, bestemmelser vedrørende enighed om væsentlige beslutninger, gensidig forkøbsret, medsalgsret ved overgang af kontrollerende aktieposter samt endelig bestemmelser og vilkår for eventuelt salg af KP's og LD's aktier til Nordsøværftets Holdingselskab A/S.

I 1997 foretoges mindre ændringer i enkelte bestemmelser i forbindelse med KP's og LD's køb af aktier af Nordsøværftets Holdingselskab A/S.

Endvidere blev der senere i 1997 foretaget enkelte ændringer i forbindelse med, at Nykredit A/S indtrådte som

aktionær ved Aarhus Flydedok A/S' køb af aktiviteterne mv. i det konkursramte Svendborg Værft A/S.

LD har oplyst, at der ikke er indgået andre aftaler mellem aktionærene i Aarhus Flydedok A/S.

54. Rigsrevisionen har endvidere anmodet LD oplyse, om fonden har eller har haft engagementer med Aarhus Flydedok A/S i form af ansvarlig kapital, obligationslån e.l. lån eller andre mellemværender i øvrigt.

Ifølge LD fik Aarhus Flydedok A/S i 1993 et ansvarligt lån fra aktionærene på i alt 20 mio. kr. LD's andel af lånet udgjorde 4,9 mio. kr., svarende til LD's ejerandel. Lånet blev udbetalt 4. juni 1993 og blev tilbagebetalt ad 2 omgange, henholdsvis den 30. juni 1994 og 27. december 1994 med renter i overensstemmelse med lånevilkårene.

55. Rigsrevisionen har endvidere anmodet om oplysninger med hensyn til, i hvilket omfang LD har ydet Aarhus Flydedok A/S økonomisk eller ledelsesmæssig rådgivning mv. i forbindelse med rekonstruktion, tilrettelæggelse af forretningsgrundlag m.m.

LD har meddelt, at fonden, som led i aktionærforholdet til Aarhus Flydedok A/S samt i medfør af aktionæroverenskomsten i øvrigt, har deltaget i udpegningen af værftets bestyrelse. LD er på aktionærniveau løbende blevet holdt orienteret om værftets strategi og driftsmæssige udvikling. LD har endvidere løbende modtaget kopi af bestyrelsesreferater til orientering.

I forbindelse med rekonstruktionen i december 1998 har LD deltaget aktivt i forhandlingerne mellem banken og aktionærene om vilkårene for etablering af det nødvendige kapitalgrundlag til værftets videreførelse.

LD har ikke ud over aktionærforholdet været involveret i egentlig løbende økonomisk eller ledelsesmæssig rådgivning mv. til Aarhus Flydedok A/S.

Rigsrevisionens bemærkninger

Rigsrevisionens gennemgang af aktionæroverenskomsterne for Aarhus Flydedok A/S og LD's oplysninger om den ansvarlige lånekapital samt deltagelse i løbende økonomisk og/eller ledelsesmæssig rådgivning til selskabet giver ikke anledning til bemærkninger.

VI. Engagementer hos LD med tilknytning til Aarhus Flydedok A/S

56. Rigsrevisionen har foretaget en gennemgang af LD's engagementer i Nordsøværftet A/S og Elite Shipping A/S for at undersøge, om disse engagementer havde indflydelse på LD's beslutning om deltagelse i rekonstruktionen af Aarhus Flydedok A/S.

A. Nordsøværftets Holdingselskab A/S og Nordsøværftet A/S

57. Nordsøværftets Holdingselskab A/S, der var majoritetsaktionær i Aarhus Flydedok A/S, var samtidig 100 %-ejer af Nordsøværftet A/S i Ringkøbing. I sommeren 1997 forventedes Nordsøværftet A/S at realisere et driftsunderskud på ca. 43 mio. kr. Nordsøværftets Holdingselskab A/S var ikke i stand til at tilvejebringe den nødvendige kapital til værftet.

En konkurs i Nordsøværftet A/S ville påføre Aarhus Flydedok A/S væsentlige økonomiske problemer, da begge værfter var kontraktligt forpligtet til at levere skibe (kemikalieskibe) under en samlet ordre, som Aarhus Flydedok A/S havde indgået med italienske redere. Aarhus Flydedok A/S havde givet 3 af skibene i underleverance til Nordsøværftet A/S. En løsning blev derfor drøftet med LD og KP, der var minoritetsaktionærer i Aarhus Flydedok A/S.

Resultatet blev, at LD og KP hver købte for ca. 14 mio. kr. aktier (nominelt 2,1 mio. kr.) i Aarhus Flydedok A/S af Nordsøværftets Holdingselskab A/S efter en selvstændig vurdering af aktiverne. Nordsøværftets Holdingselskab A/S indskød provenuet i Nordsøværftet A/S.

Samtidig ydede LD og KP et lån på 32 mio. kr. (LD og KP hver for 16 mio. kr.) til Nordsøværftet A/S mod sikkerhed i aktieposter ejet af Nordsøværftet A/S og selvskyldnerkaution fra Nordsøværftets Holdingselskab A/S sikret ved pant i aktieposter tilhørende Holdingselskabet. LD har oplyst, at den samlede sikkerhed for LD's og KP's lån udgjorde ca. 121 mio. kr. inkl. værdien af selvskyldnerkautionen fra Nordsøværftets Holdingselskab A/S.

Kort tid efter rekonstruktionen viste det sig, at problemerne i Nordsøværftet A/S var større end antaget, hvilket resulterede i, at Nordsøværftet A/S indgav konkursbegæring i september 1997.

Som følge af konkursen måtte Aarhus Flydedok A/S overtage færdiggørelsen af de 3 kemikalieskibe. I årsregnskabet for 1996/97 for Aarhus Flydedok A/S blev der hensat 5 mio. kr. og i årsregnskabet for 1997/98 blev der yderligere hensat 17,5 mio. kr. til dækning af meromkostninger vedrørende re-design af skibene samt til materialer og arbejds løn mv.

De 3 kemikalieskibe var ikke færdigbygget ved forhandlingerne om rekonstruktionen af Aarhus Flydedok A/S i december 1998, men ifølge LD var der hensat tilstrækkeligt til dækning af de forventede meromkostninger på skibene i årsregnskabet for 1997/98 og endvidere indregnet omkostninger til færdiggørelsen i budgettet for 1998/99. I januar 1999, ca. 1 måned efter rekonstruktionen af Aarhus Flydedok A/S, viste det sig, at værftets ledelse havde undervurderet skibenes kompleksitet og at færdiggørelsen medførte væsentlige, yderligere omkostninger. Dette medvirkede til en forværring af budgettet for 1998/99, som havde været lagt til grund for forhandlingerne om rekonstruktionen af Aarhus Flydedok A/S.

58. LD har oplyst, at fondens samlede engagement med Nordsøværftet A/S andrager ca. 16 mio. kr., og at fondens samlede tabrisiko – efter realisation af sikkerhederne – andrager ca. 15 mio. kr. ekskl. renter. Engagementet er bogført til 0 kr. i LD's årsregnskab for 1998.

B. Elite Shipping A/S

59. LD har oplyst, at Elite Shipping A/S i begyndelsen af 1990'erne var et veldrevet specialrederi med et mere stabilt kundeunderlag end normale rederier. I 1993 placerede Elite Shipping A/S den første ordre på bygning af 4 containerskibe hos Aarhus Flydedok A/S. I 1994 aftales fusion mellem Elite Shipping A/S og det børsnoterede Gredana Shipping A/S. Fusionen gennemførtes i 1995.

Det samlede byggeprogram hos Aarhus Flydedok A/S til Elite Shipping A/S kom til at omfatte i alt 11 skibe, som Flydedokken løbende medfinansierede gennem tegning af aktier i Elite Shipping A/S.

LD har oplyst, at fonden fra 1994 til 1997 købte aktier i Elite Shipping A/S for i alt ca. 30,7 mio. kr., svarende til en ejerandel på 6,1 %. LD's køb i 1997 skete fra Aarhus Flydedok A/S til officiel børskurs, hvor LD for ca. 11,7

mio. kr. erhvervede Aarhus Flydedoks resterende beholdning af Elite Shipping-aktier (29.347 stk.).

På baggrund af det pressede fragtmarked mod slutningen af 1997 søgte Elite Shipping A/S at indgå en aftale om finansiel restrukturering med dets væsentligste finansielle kreditorer. Samtidig hermed blev selskabets skibe indskudt i et 100 %-ejet datterselskab tillige med den pantsikrede gæld.

LD har oplyst, at Elite Shipping A/S gik i betalingsstandsning den 27. april 1999. LD har oplyst, at fondens tabsrisiko på Elite Shipping-aktierne udgør ca. 30,7 mio. kr. LD's beholdning af Elite Shipping-aktier, 57.119 stk., er bogført til markedsværdi, p.t. svarende til 57.119 kr.

Rigsrevisionens bemærkninger

Rigsrevisionens gennemgang har vist, at LD – gennem deltagelse i redningsforsøget af Nordsøværftet A/S og sine investeringer i Elite Shipping A/S – fik indsigt i værfts- og rederibranchen inden for visse skibstyper.

Endvidere har gennemgangen vist, at LD var bekendt med, at Aarhus Flydedok A/S måtte overtage færdiggørelsen af 3 kemikalieskibe som følge af Nordsøværftets konkurs, og at overtagelsen medførte tab for Aarhus Flydedok.

Det er Rigsrevisionens vurdering, at LD's engagement med Nordsøværftet A/S og investeringerne i Elite Shipping A/S ikke havde indflydelse på LD's beslutning om deltagelse i rekonstruktionen af Aarhus Flydedok A/S.

VII. Aarhus Flydedoks engagement i datterselskabet Svendborg Værft af 1997 A/S

60. Aarhus Flydedok A/S havde siden 1995 forøget sine aktiviteter inden for reparation og ombygning af skibe og manglede i 1997 reparationskapacitet, specielt flydedokke og supplerende kajplads på Aarhus havn. Det var samtidig vurderingen i selskabets ledelse, at Flydedokkens driftsmateriel såvel vedligeholdelses- som kapacitetsmæssigt var af en beskaffenhed, der ville kræve investeringer i størrelsesordenen 50-60 mio. kr. – ikke alene for at kunne øge kapaciteten, men også for at kunne fastholde det eksisterende niveau.

Det selvstændige værft, Svendborg Værft A/S, var frem til februar 1997, hvor værftet gik konkurs, hovedsagelig blevet drevet som reparationsværft.

Ledelsen i Aarhus Flydedok A/S så derfor en mulighed for at købe driftsmidler og aktiviteter i Svendborg Værft A/S for at sikre den fornødne kapacitet i reparationsafdelingen.

Aarhus Flydedok A/S stiftede til dette formål et 100 %-ejet datterselskab, der overtog det hidtidige konkursramte værfts flydedokker og kajfaciliteter, driftsmateriel inkl. kraner, varelagre mv. på Svendborg havn. Datterselskabet blev stiftet med en aktiekapital på 5 mio. kr. og overtog resterende prioritetsgæld på samlet 35 mio. kr. i ejendomme og beddingsanlæg mv. hos Nykredit og Finansieringsinstituttet for Industri og Håndværk A/S. Overtagelsen fandt sted den 4. august 1997, og virksomheden blev drevet under navnet Svendborg Værft af 1997 A/S.

Af bestyrelsens forhandlingsprotokol i Aarhus Flydedok A/S fremgik bl.a., at det var en forudsætning for Flydedokkens overtagelse af værftets reparationsfaciliteter, at LD og/eller KP overtog Flydedokkens resterende beholdning af aktier i Elite Shipping A/S til minimum kurs 400.

Det blev endvidere forudsat, at der skulle udarbejdes en due diligence undersøgelse, der skulle sikre aftalens juridiske indhold og foretages en analyse af relevante miljøforhold mv. Endelig forudsattes det, at alle eventuelle/mulige erstatningskrav mod det hidtil drevne værft forblev i boets regi.

Det lykkedes ikke at etablere særskilte kreditfaciliteter for Svendborg Værft af 1997 A/S i et pengeinstitut. Der etableredes dog en factoringaftale med et lokalt pengeinstitut.

Den finansielle konstruktion indebar, som tidligere nævnt, at Nykredit i december 1997 tegnede for ca. 10 mio. kr. aktier (nom. 1,329 mio. kr. til kurs 752,45) i Aarhus Flydedok A/S mod en tilsvarende nedbringelse af Svendborg Værft af 1997 A/S' lån i Nykredit. Dette skete ved, at Aarhus Flydedok A/S samtidig tegnede yderligere 10 mio. kr. ny aktiekapital i Svendborg Værft af 1997 A/S.

Det første årsregnskab for 1996/97 (pr. 30. september 1997) for det nystiftede Svendborg Værft af 1997 A/S udviste et underskud på ca. 4,5 mio. kr. Underskuddet skyldtes dels den korte ejerperiode dels manglende reparationsopgaver som følge af utilstrækkelig produktionsplanlægning.

61. Det blev budgetteret, at værftet skulle beskæftige ca. 100 timelønnede medarbejdere og herudover ca. 15 funktionærer. Medarbejderstaben blev imidlertid udvidet væsentligt – dog med visse udsving – samtidig med, at der blev anvendt underleverandører i betydeligt omfang.

I Aarhus Flydedok A/S var det ledelsens hensigt at drage fordel af den forøgede reparationskapacitet på Svendborg Værft af 1997 A/S, hvorfor man placerede en større skibsreparation "Geo Baltic" på værftet i 1997/98. Imidlertid medførte reparationsarbejderne på denne opgave et betydeligt forbrug af underleverandører som følge af egen mangel på kvalificeret arbejdskraft. Både time- og materialeforbrug blev væsentligt større end kalkuleret.

Samlet medførte reparationsopgaven på "Geo Baltic" et negativt dækningsbidrag på ca. 11,1 mio. kr. Dette indvirkede på det samlede årsresultat for 1997/98 for Svendborg Værft af 1997 A/S, der endte med et driftsunderskud på ca. 9,1 mio. kr.

De konstaterede svagheder i styringen af aktiviteterne på Svendborg Værft af 1997 A/S hang endvidere sammen med, at ledelsen i Aarhus Flydedok A/S anvendte betydelige ledelsesmæssige ressourcer på konkursen i Nordsøværftet A/S mv.

62. I forbindelse med rekonstruktionen af Aarhus Flydedok A/S i december 1998 blev der truffet beslutning om lukning af Flydedokkens reparationsafdeling i Århus. Samtidig blev det besluttet at iværksætte overvejelser om nedlukning af Svendborg Værft af 1997 A/S.

Regnskabet for perioden 1. oktober 1998 - 31. december 1998 for Svendborg Værft af 1997 A/S udviste et driftsunderskud på ca. 3,2 mio. kr. og et forventet driftsunderskud for 1998/99 på ca. 10 mio. kr.

Lønninger til værftets medarbejdere mv. var blevet finansieret via en mellemregningskonto i Aarhus Flydedok A/S, og saldoen var på tidspunktet for konkursen i de 2 værfter på ca. 17,8 mio. kr. i februar 1999 i Flydedokkens favør.

Rigsrevisionens bemærkninger

Rigsrevisionen konstaterer, at LD var informeret om Aarhus Flydedoks planer om at overtage det konkursramte Svendborg Værfts aktiviteter og driftsmidler, og at forudsætningen herfor var LD's køb af Flydedokkens resterende beholdning af aktier i Elite Shipping A/S. LD har dog oplyst, at LD først efterfølgende blev opmærksom på sammenkædningen af de 2 handler.

VIII. Aarhus Flydedok A/S – den økonomiske udvikling i regnskabsåret 1997/98

63. I oktober 1998 var det ledelsens foreløbige antagelse, at årsregnskabet for 1997/98 for Aarhus Flydedok ville vise et underskud i størrelsesordenen ca. 50-60 mio. kr. Det skyldtes et mindre underskud på den ordinære drift samt et betydeligt ekstraordinært, men ikke-realiseret tab på 2 køleskibe til en insolvent russisk reder, Dalmore Product. Hertil kom et forventet underskud på Svendborg Værft af 1997 A/S på ca. 8-9 mio. kr., primært som følge af tab på et større ombygningsarbejde, jf. pkt. 61.

Da årsregnskabet for 1997/98 forelå primo december 1998, viste det sig, at problemerne var langt større end antaget.

Aarhus Flydedok A/S realiserede i regnskabsåret 1997/98 et underskud på 132,9 mio. kr. efter skat, hvorved værftet tabte det meste af sit kapitalgrundlag. Egenkapitalen var i løbet af et år reduceret fra ca. 150,5 mio. kr. til ca. 27,5 mio. kr. (inkl. Nykredit A/S' kapitalindsud på 10,0 mio. kr.) De samlede aktiver udgjorde ca. 774,6 mio. kr., mens gæld og hensættelser udgjorde ca. 747,1 mio. kr.

De samlede aktiver ca. 774,6 mio. kr. var fordelt på: Anlægsaktiver ca. 104,6 mio. kr. omfattende immaterielle anlægsaktiver ca. 2,9 mio. kr., materielle anlægsaktiver ca. 100,4 mio. kr. og finansielle anlægsaktiver ca. 1,3 mio. kr. hvortil kom omsætningsaktiver ca. 670,0 mio. kr. omfattende varebeholdninger ca. 562,3 mio. kr. (heraf færdiggjorte skibe for ca. 159,0 mio. kr. og igangværende arbejder for fremmed regning ca. 382,8 mio. kr.), tilgodehavender ca. 73,0 mio. kr., værdipapirer og kapitalandele ca. 1,4 mio. kr. og likvide beholdninger ca. 33,3 mio. kr.

Gæld og hensættelser ca. 747,1 mio. kr. var fordelt på: Kortfristet gæld ca. 677,8 mio. kr., langfristet gæld ca. 38,6 mio. kr. eller i alt ca. 716,4 mio. kr., hvortil kom hensættelser i alt ca. 30,7 mio. kr.

Ledelsen oplyste i beretningen for 1997/98 i december 1998, at årsagerne til det meget utilfredsstillende resultat overvejende skyldtes overenskomstkonflikten i foråret 1998, svigtende indtjening på skibsreparationer samt tab på kontrakter på levering af 2 køleskibe – ud af en serie på i alt 7 skibe – til en russisk reder. Endvidere havde værftet oplevet følgevirkninger af Nordsøværftets konkurs i september 1997 i form af midlertidige stop i leverancer af stål og kreditstramning m.m. hos enkelte leverandører.

Da værftets medarbejdere var involveret i den landsdækkende strejke i foråret 1998, medførte dette forsinkelser i produktionen, tabt indtjening og stærkt forøgede omkostninger til at indhente forsinkelserne.

Skibsreparationsafdelingen havde ligeledes opnået et utilfredsstillende resultat.

64. Yderligere viste det sig, at den påbegyndte produktion af 3 kemikalietankskibe til italienske redere var væsentligt mere kompleks end først antaget, hvilket medførte et merforbrug af produktionstimer og øget anvendelse af underleverandører.

Aarhus Flydedok A/S havde indgået kontrakten med italienske redere og givet visse entrepriser i underleverance til Nordsøværftet A/S. På grund af Nordsøværftets konkurs i september 1997 var Aarhus Flydedok forpligtet til selv at gennemføre arbejdet i henhold til entrepriserne. De skibskonstruktioner, der var udført af Nordsøværftet A/S, var ubrugelige på grund af skævheder i konstruktionerne mv., og det var derfor nødvendigt med et totalt re-design. De samlede hensatte merudgifter til nyt design, komponenter og erstatningskrav til reder mv. – ud over de ca. 5 mio. kr., der var udgiftsført i forrige regnskabsår – beløb sig til ca. 17,5 mio. kr. Beløbet var udgiftsført under ekstraordinære poster.

65. Regnskabsåret 1997/98 var, som nævnt, ekstraordinært påvirket af tab på ca. 81,9 mio. kr. på kontrakter på 2 køleskibe til en insolvent russisk reder, Dalmore Product, som ikke kunne tage levering. Flydedokken havde i 1996

opgivet en særlig bevilget garanti af Eksportkreditfonden vedrørende dette kundeforhold og måtte derfor selv bære tabet, herunder rentetab i forbindelse med finansieringen af de 2 færdigbyggede skibe, jf. pkt. 77-79.

Dalmore-skibene var de 2 sidste i en serie på 7 køleskibe, specialudviklet til fiskeri i Barentshavet. Skibene var som følge af specielt design/indretning ikke umiddelbart afsættelige på det internationale marked – i givet fald kun til stærkt reducerede priser.

Aarhus Flydedok A/S påbegyndte byggeriet af det første køleskib i denne serie i 1996. I årene 1997-1998 afleverede Flydedokken 5 af de i alt 7 skibe. Dalmore Product var løbende i betalingsvanskeligheder, og hver skibsaflevering voldte derfor værftet betydelige problemer.

På Rigsrevisionens forespørgsel har LD oplyst, at fonden ikke har været involveret i konkrete overvejelser om hensigtsmæssigheden af Flydedokkens gennemførelse af skibsbygningsprogrammet til Dalmore Product.

LD har på basis af materiale fra Aarhus Flydedok A/S oplyst, at det samlede tab på de 7 køleskibe til Dalmore Product for hele konstruktions- og byggeperioden 1996-1998 kan opgøres til:

Tabel 4. Aarhus Flydedoks samlede tab på skibene til Dalmore Product 1996-1998

	Mio. kr. (ca.)
Tab på tilgodehavende vedrørende 5 leverede køleskibe	÷23,2
Tab på ikke-leverede skibe	÷37,1
Rentetab 1997/98	÷16,7
Tab for perioden 1.10.1998 - 31.12.1998 (hensat 1997/98).....	÷15,2
I alt.....	÷92,2
Kilde: Lønmodtagernes Dyrtidsfond på basis af materiale fra Aarhus Flydedok A/S.	

Tabel 4 viser det samlede opgjorte tab på ca. 92,2 mio. kr. på ordren på 7 køleskibe til Dalmore Product i perioden 1996-1998.

I det samlede tab indgår tab på ekstraleverancer, tab i forbindelse med udbetalte mindreløb (Dalmore's låneomkostninger i Skibskreditfonden) mv., tab på nedskrivning til nettorealisationsværdi af 2 ikke-leverede skibe samt rentetab mv.

66. Rigsrevisionen har anmodet LD om at foretage en dekomponering af årsresultatet for 1997/98 på resultatelementer.

Ifølge LD har Aarhus Flydedok A/S oplyst, at årsresultatet på ÷132,9 mio. kr. kan dekomponeres som følger:

Tabel 5. Aarhus Flydedok A/S – årsresultat 1997/98 – dekomponeret

	Mio. kr. (ca.)
Ekstraordinært tab på køleskibe til Dalmore Product	÷81,9
Driftsresultat, øvrige nybygninger.....	÷10,6
Driftsresultat, ombygninger og ubådsreparationer	÷24,7
Driftsresultat, Svendborg Værft af 1997 A/S	÷9,1
Hensat til tab på 3 kemikalietankere	÷17,5
Hensat til omstrukturering, herunder lukning af reparationsafdeling	÷10,0
Selskabsskat, tilbageført udskudt skat og reg. tidligere år	20,9
Årets resultat.....	÷132,9
Kilde: Lønmodtagernes Dyrtidsfond på basis af materiale fra Aarhus Flydedok A/S.	

Tabel 5 viser, at Aarhus Flydedok A/S i året 1997/98 – ud over tab på de russiske køleskibe på ca. 81,9 mio. kr. – havde nettotab på de væsentligste driftsaktiviteter inkl. datterselskabet Svendborg Værft af 1997 A/S på i alt ca. 44,4 mio. kr. Tabellen viser endvidere, at det i forbindelse med årsafslutningen var nødvendigt at hensætte 17,5 mio. kr. til tab på færdiggørelsen af 3 kemikalieskibe i forbindelse med Nordsøværftets konkurs. Endelig fremgår det, at ledelsen havde besluttet at hensætte 10 mio. kr. til forskellige omstruktureringer på værftet herunder til lukning af Flydedokkens reparationsafdeling i Århus.

Regnskabsresultatet for 1997/98 nødvendiggjorde en omgående rekonstruktion af kapitalgrundlaget i Aarhus Flydedok A/S, hvorfor ledelsen optog forhandlinger med selskabets aktionærer og bankforbindelse.

IX. Rekonstruktionsaftalen om Aarhus Flydedok A/S

67. I det følgende redegøres for baggrund og forudsætninger for LD's deltagelse i rekonstruktionen af Aarhus Flydedok A/S i december 1998.

I efteråret 1998 indledtes foreløbige drøftelser mellem ledelsen, aktionærerne og Aarhus Flydedoks bankforbindelse (herefter kaldet banken) om vilkårene for en kapitaltilførsel. Prognosen for årsresultatet 1997/98 lød på et driftsunderskud på ca. 50-60 mio. kr., jf. pkt. 63. Det blev på dette tidspunkt antaget, at det var nødvendigt med en kapitaltilførsel på ca. 60 mio. kr.

Årsregnskabet for 1997/98 viste, at værftets problemer var langt alvorligere, og grundlaget for den kapitaltilførsel, som tidligere var blevet drøftet mellem ledelse, aktionærer og bank, var derfor ikke til stede. Ifølge LD blev der indledt forhandlinger med banken om en større nedskrivning af bankens tilgodehavende.

Rigsrevisionen er bekendt med, at en lukning af værftet netop i december 1998, hvor flere kontrakter stod foran færdiggørelse, ville være uheldigt for værftet, dets aktionærer og banken.

68. Resultatet af forhandlingerne mellem aktionærerne og banken blev en rekonstruktionsaftale omfattende 2 sær aftaler, som i det følgende benævnes henholdsvis, ”finansieringsaftalen” og ”skibsftalen”.

Forhandlingerne mellem parterne var baseret på det reviderede årsregnskab for 1997/98, budget for 1998/99 med et estimeret driftsunderskud på 18 mio. kr. for Aarhus Flydedok A/S ekskl. Svendborg Værft A/S samt flere budgetforslag for 1999/00.

LD har oplyst, at på baggrund af de konstaterede svigt hos såvel den tekniske som den økonomiske ledelse i løbet af regnskabsåret 1997/98, var der hos aktionærerne og banken en klar og erkendt usikkerhed med hensyn til budgettestimatet for 1998/99. Denne usikkerhed var bl.a. omtalt i revisionsprotokollatet vedrørende årsregnskabet for 1997/98 udarbejdet af Aarhus Flydedoks statsautoriserede revisorer.

Samtidig var det LD's opfattelse, at der med det aflagte årsregnskab for 1997/98 var foretaget de nødvendige hensættelser og reservationer for usikkerheden, så værftet – efter endnu måske 1-2 vanskelige år – igen ville kunne vise overskud.

Denne opfattelse var bl.a. begrundet i de statsautoriserede revisorerers påtegning på årsregnskabet for 1997/98. Heraf fremgik det bl.a., at revisorerne var enige i årsberet-

ningens beskrivelse af, at selskabet gennem de ændrede kapitalforhold var sikret styrke til imødegåelse af det lave prisniveau på nybygningsmarkedet. Aarhus Flydedoks revisorer bekræftede over for LD, at denne opfattelse var korrekt.

69. Det fremgik af ”finansieringsaftalen”, at den samlede kapitaltilførsel i form af ny aktiekapital blev aftalt til 60 mio. kr.

For aktietegningen stod 2 andre aktionærer hver for nominelt 15 mio. kr. og LD for nominelt 30 mio. kr. Tegningen skete til pari kurs med indbetaling senest den 18. december 1998.

Det fremgik endvidere af ”finansieringsaftalen”, at banken, som betingelse for løbende finansiering – ”indtil videre” – af løn og materialer inkl. leverandør- og forudbetalingsgarantier, fik indsigt i værftets driftsforhold via en af banken udpeget teknisk/økonomisk rådgiver, der ligeledes skulle deltage i bestyrelsesmøderne som kommitteret. Den teknisk/økonomisk sagkyndige rådgiver blev udpeget umiddelbart efter aftalens indgåelse. Bankens tilsagn om at stille byggekredit til rådighed ”indtil videre” indeholdt ikke noget præcist løfte med hensyn til løbetid eller kreditramme. Aftalen om udpegning af teknisk/økonomisk rådgiver og kommitteret for bestyrelsen skulle gælde indtil 30. september 1999.

LD har oplyst, at det var LD’s opfattelse, at der mellem aftaleparterne var en forståelse om, at aftalen om at stille byggefinansiering til rådighed indtil videre var gældende i mindst samme periode.

Ifølge aftalen skulle endvidere én af banken udpeget sagkyndig – frem til 30. september 1999 – godkende samtlige skibsbygningskontrakter, herunder kontrakten vedrørende nybygning nr. 234, større ombygnings- og reparationskontrakter og samtlige træk på skibsbygningskreditter (vetoret).

Banken skulle endvidere konvertere 100 mio. kr. af den eksisterende bankgæld til ansvarlig lånekapital, der skulle træde tilbage for den nytegnede aktiekapital, såfremt der måtte opstå yderligere driftsunderskud i Aarhus Flydedok A/S. Bestemmelse herom blev optaget i gælds brevet tillige med bestemmelser om rentefrihed til 31. december 2003, amortisering af lånet med udløb i år 2008 mv.

LD har oplyst, at det var væsentligt for fonden, at bestemmelsen i gælds brevet blev formuleret, så værftet kunne præstere et underskud på op til 127,5 mio. kr., uden at dette ville have konsekvenser for den nytegnede aktiekapital på i alt 60 mio. kr. Beløbet på 127,5 mio. kr. fremkom som egenkapital ifølge årsregnskabet pr. 30. september 1998 på ca. 27,5 mio. kr. med tillæg af konverteret bankgæld på 100 mio. kr.

Yderligere indgik det som en del af finansieringsaftalen, at værftets bestyrelse skulle iværksætte en vurdering af værftets ledelsesforhold og dets økonomiske estimater, herunder overveje at finde en forsvarlig og økonomisk løsning vedrørende Svendborg Værft af 1997 A/S.

70. Ifølge "skibsftalen" skulle banken overtage den økonomiske risiko på de 2 skibe, som det russiske rederi, Dalmore Product, ikke havde været i stand til at overtage i henhold til kontrakterne. Værftet blev således frigjort for gælden på 158 mio. kr., som var oparbejdet ved bygning af skibene. Det var vurderingen, at skibene ved videresalg ville indbringe væsentligt mindre. Skulle det imidlertid mod forventning ske, at skibene ved salg hjembragte et større beløb end de nævnte 158 mio. kr., skulle differencen med tillæg af eventuelle subsidier indgå som ekstraordinært afdrag på bankens ansvarlige lånekapital på 100 mio. kr.

71. Ifølge "finansieringsaftalen" havde banken givet tilsagn om byggefinansiering "indtil videre". Tilsagnet indeholdt ikke noget præcist løfte med hensyn til løbetid eller kreditramme, men der var – ifølge LD – en forståelse om, at dette tilsagn var gældende som minimum indtil 30. september 1999. Inden aftalens underskrift tilføjede aktionærerne i aftalens første afsnit ordene "langsigtet løsning" i overensstemmelse med det under forhandlingerne med banken aftalte grundlag for kapitaltilførslen.

"Finansieringsaftalen" blev med den foretagne tilføjelse bekræftet den 10. december 1998. "Skibsftalen" blev endeligt bekræftet den 9. december 1998. LD har oplyst, at det var nødvendigt, at aftalerne blev indgået senest den 9. december 1998 af hensyn til rettidig udbetaling af 14-dages lønninger, idet banken havde gjort en genåbning af værftets kredit betinget af en tiltrådt rekonstruktionsaftale.

Alternativet ville være, at værftet gik i betalingsstandsning.

Som følge af rekonstruktionen kunne værftets årsregnskab for 1997/98 herefter aflægges under forudsætning om fortsat drift.

LD har yderligere oplyst, at der på den ordinære generalforsamling i Aarhus Flydedok A/S den 16. december 1998 på forslag fra aktionærerne blev indvalgt 2 nye bestyrelsesmedlemmer med industriel erfaring i værftets bestyrelse.

X. Værftets konkurs februar 1999

72. Som nævnt baserede parterne rekonstruktionen på bl.a. årsregnskabet for 1997/98 og budgettet for 1998/99 udvisende et driftsunderskud på ca. 18 mio. kr. for Aarhus Flydedok A/S ekskl. Svendborg Værft af 1997 A/S.

Efter generalforsamlingen den 16. december 1998 afholdt den nyvalgte bestyrelse et ekstraordinært bestyrelsesmøde den 1. februar 1999.

På mødet fremlagdes kvartalsregnskab pr. 31. december 1998, som udviste et underskud ekskl. Svendborg Værft af 1997 A/S på ca. 21,7 mio. kr.

Det samlede driftsunderskud for Aarhus Flydedok A/S for året 1998/99 forventedes nu at blive ca. 69,4 mio. kr., hvortil skulle lægges et yderligere forventet underskud i datterselskabet Svendborg Værft af 1997 A/S på ca. 10 mio. kr.

Konsekvensen af det reviderede estimat var en betydelig skærpelse af likviditetspresset på værftet.

Rigsrevisionen har anmodet LD om at redegøre for årsagen til den markante afvigelse i de 2 prognoser for driftsunderskuddet for 1998/99. LD har på baggrund af materiale fra Aarhus Flydedok A/S oplyst, at det ændrede estimat for driftsunderskuddet fremkom som følger:

Tabel 6. Aarhus Flydedok A/S – udviklingen i forventet driftsunderskud fra 6. december 1998 - 1. februar 1999

	Mio. kr. (ca.)	
Estimat af 6. december 1998 for driftsunderskud 1998/99.....		÷18,1
Forøgelse af underleverandøruddgifter for 1998/99	÷37,2	
Reduceret dækningsbidrag på nye ordrer for 1998/99.....	÷9,3	
Forøgelse af renteudgifter for 1998/99.....	÷3,0	
Forøgelse af andre udgifter for 1998/99 (ca.)	÷1,8	÷51,3
Revideret estimat af 1. februar 1999 for driftsunderskud 1998/99		÷69,4
Kilde: Lønmodtagernes Dyrtidsfond på basis af materiale fra Aarhus Flydedok A/S.		

Tabel 6 viser, at det budgetterede driftsunderskud på ca. 18,1 mio. kr., som bl.a. indgik i forhandlingerne om rekonstruktionen, i løbet af december 1998 og januar 1999 blev forværret med yderligere ca. 51,3 mio. kr. til i alt ca. 69,4 mio. kr.

LD har bemærket, at Aarhus Flydedok generelt har anvendt underleverandører til specialopgaver samt i situationer, hvor det har været vanskeligt for værftet at overholde tidsfristerne i kontrakterne. Manglende overholdelse af leveringsterminer er ofte forbundet med betydelige dagbøder, og anvendelsen af underleverandører er i disse situationer væsentligt billigere.

Med hensyn til det reducerede dækningsbidrag på nye ordrer var dette ifølge LD udtryk for ledelsens reviderede skøn på baggrund af dens løbende kontakter med potentielle redere.

73. På bestyrelsesmødet i Aarhus Flydedok A/S den 1. februar blev kontrakten vedrørende kontrahering af nybygning nr. 234 til et schweizisk rederi underskrevet med forbehold for bankens endelige godkendelse. Kontrakten indeholdt en option på yderligere et skib. Ifølge kalkulationerne ville kontrakten give et dækningsbidrag på ca. 16-19 mio. kr., men dækningsbidraget var ikke tilstrækkeligt til dækning af ordrens forholdsmæssige andel af værftets beregnede faste omkostninger, herunder renter og afskrivninger.

Banken blev informeret om det ændrede estimat samt kontrakten for nybygning nr. 234 den 5. februar 1999. LD og de øvrige aktionærer blev informeret medio februar 1999.

Med skrivelse af 19. februar 1999 til værftet op sagde banken engagementet med Aarhus Flydedok A/S. Bankens begrundelse var bristede forudsætninger i forhold til rekonstruktionsaftalen og banken henviste bl.a. til:

- at driftsunderskuddet for 1998/99 forventedes at blive på ca. 80 mio. kr. (inkl. Svendborg Værft af 1997 A/S med ca. 10 mio. kr.), hvilket var en bristet forudsætning for banken set på baggrund af det forelagte estimat (driftsunderskud på ca. 18 mio. kr. ekskl. Svendborg Værft af 1997 A/S) under rekonstruktionsforhandlingerne
- at den af banken tegnede ansvarlige lånekapital på 100 mio. kr. var reduceret til et uacceptabelt niveau
- at bankens teknisk sagkyndige vurderede, at der ville påløbe yderligere omkostninger ved færdiggørelsen af de aktuelle nybygninger på ca. 10 mio. kr.
- at nybygning nr. 234 med tilhørende option efter bankens vurdering ikke gav et tilfredsstillende dækningsbidrag, men blot ville medvirke til en omkostningsforøgelse på værftet.

74. Der blev indledt drøftelser, men banken fastholdt opsigelsen ved skrivelse af 23. februar 1999. Banken vedstod dog ”skibs aftalen”, hvilket efterfølgende også er sket over for konkursboet.

I dagene frem til konkursbegæringen fredag den 26. februar 1999 forsøgte ledelsen i Aarhus Flydedok A/S at opstille en redningsplan for værftet.

Hovedelementerne i redningsplanen var at sikre værftets indtjening ved aftale om finansiering til færdiggørelsen af nybygning nr. 231 til aflevering medio april 1999 og fortsat finansiering til byggerierne af nr. 232 og 233 til aflevering henholdsvis i juni og september 1999.

I den afsluttende fase af forhandlingerne ønskede banken som betingelse for fortsat at stille byggefinansiering til rådighed for værftet, at aktionærerne foretog yderligere kapitalindskud. Forslaget blev afvist af LD og de øvrige aktionærer med henvisning til, at rekonstruktionsaftalen fra december 1998 tog højde for, hvorledes fremtidige underskud skulle finansieres.

Den 26. februar 1999 måtte ledelsen indgive selskabets konkursbegæring.

XI. Redegørelse for de væsentligste årsager til Aarhus Flydedoks konkurs

75. Som nævnt i pkt. 49 blev Aarhus Flydedok A/S rekonstrueret i 1989 og herefter fulgte en årrække med stabile overskud.

Tabel 7. Aarhus Flydedok A/S – hovedtal for udviklingen 1989-1998

Aarhus Flydedok	1989/90	1990/91	1991/92	1992/93	1993/94	1994/95	1995/96	1996/97	1997/98
	----- Mio. kr. -----								
Omsætning.....	294,6	476,1	665,1	518,2	502,1	595,8	681,8	799,5	939,5
Nettoresultat.....	÷0,8	17,1	27,8	26,5	21,2	11,8	19,7	16,5	÷132,9
Egenkapital.....	9,7	26,8	54,6	81,2	102,4	114,2	134,0	150,5	27,5
Investeringer.....	3,6	10,3	10,1	20,9	13,6	45,8	58,6	24,0	13,5
Kilde: Lønmodtagernes Dyrtdsfond.									

Tabel 7 viser udviklingen i Flydedokkens omsætning, nettoresultat, egenkapital og foretagne investeringer i perioden 1989-1998 opgjort på basis af de aflagte årsregnskaber.

I regnskabsåret 1997/98 realiserede værftet sit hidtil dårligste resultat som følge af en række samtidigt indtrufne begivenheder, jf. pkt. 63.

I det følgende opsummeres kuratellens konklusioner vedrørende de væsentligste årsager til værftets konkurs.

Det internationale skibsbygningsmarked

76. Det internationale marked for nybyggede skibe har i gennem de seneste år været præget af faldende priser. Endvidere har skibskapaciteten oversteget efterspørgselen efter skibstransport og skibe samtidig med, at der har været en generel overkapacitet på værftssiden.

Skibsbygningsmarkedet er dollar-baseret og kursrelationen mellem dollar og danske kroner har en væsentlig indvirkning på prisudvikling og det fremtidige prisniveau. Endvidere har den europæiske værftsindustri gennem de senere år måttet konstatere en stadigt faldende andel af verdensmarkedet i forhold til de fjernøstlige værftsindustrier.

På baggrund af det faldende prisniveau på nybygningsmarkedet fandt ledelsen af Aarhus Flydedok A/S, at værftet ikke var konkurrencedygtig prismæssigt på produktionen af store, enkle enheder, som fx tørlastskibe og container-skibe. I stedet så ledelsen mere attraktive forretningsmuligheder ved produktion af mindre, men mere komplekse skibe, som fx kemikalietankskibe, offshore- og køleskibe.

Køleskibene til russisk reder, Dalmore Product

77. Aarhus Flydedok A/S indgik i 1995 en aftale med Dalmore Product, et russisk firma, om bygning af 7 specialudviklede køleskibe til brug ved fiskefangst i Barentshavet.

Kontraktsummen var 109,7 mio. kr. pr. skib inkl. subsidier. Produktionen påbegyndtes i marts 1996, hvorefter skibene successivt skulle afleveres fra begyndelsen af 1997 til begyndelsen af 1998. Den endelige finansieringsaftale var endnu ikke færdigforhandlet ved produktionens begyndelse, og værftet havde ligeledes ikke afsluttet de endelige aftaler om byggefinansiering.

Den endelige finansieringsmodel for hvert skib blev således, at Danmarks Skibskreditfond skulle finansiere 80 % af kontraktprisen, som kom til udbetaling ved skibets levering. Dalmore Product skulle betale de resterende 20 % af prisen kontant, fordelt på 4 rater. Aarhus Flydedok A/S etablerede byggefinansiering i banken. Der blev etableret en særlig sikkerhedspakke gående ud på, at Eksportkreditfonden skulle garantere for Dalmore Products betalinger på lånene over for Skibskreditfonden.

Rigsrevisionen er bekendt med, at Aarhus Flydedok A/S i 1996 fik bevilget en særlig garanti fra Eksportkreditfonden for, at købesummen blev betalt uanset, at køber ikke kunne tage levering af skibene. Garantien blev besluttet på ministerniveau som følge af ekstraordinær usikkerhed med hensyn til kundeforholdet.

Senere i 1996 besluttede Aarhus Flydedok A/S imidlertid, at garantien ikke var nødvendig.

Rigsrevisionen har anmodet LD om at oplyse baggrunden for, at Aarhus Flydedok A/S gav afkald på garantien. LD har oplyst, at fonden ikke har nogen viden om årsagen hertil, idet beslutninger om optagelse eller ej af sådanne garantier er truffet af værftets ledelse/bestyrelse uden inddragelse af aktionærerne. LD har modtaget bestyrelsesreferater fra dette tidsrum, men da LD maksimalt opbevarer

indgået bestyrelsesmateriale i 2 år, har Rigsrevisionen ikke kunnet eftergå bestyrelsesreferaterne fra 1996 for en nærmere undersøgelse af problemstillingen.

78. Efter leveringen af de første 2 skibe i foråret 1997 fik Dalmore Product problemer med at betale nogle af de aftalte rater til Aarhus Flydedok A/S rettidigt. Endvidere var Dalmore Product i restance på lånene til Skibskreditfonden og andre kreditorer, hvilket medførte, at Skibskreditfonden og Eksportkreditfonden foretog en revurdering af Dalmore Products kreditværdighed med heraf følgende ændringer og stramninger af vilkårene i finansieringsordningen.

Ved afleveringen af 1. skib gjorde Dalmore Product gældende, at der var mangler, idet der under visse forhold opstod isdannelse på skrogsiderne. På den baggrund nægtede Dalmore Product at tage levering af 2. og 3. skib.

Medio 1997 blev der indgået en aftale, hvorefter værftet til udbedring af mangler for de første 3 skibe betalte 1 mio. kr. pr. skib. Værftet foretog derefter mindre ændringer på de næste skibe og Dalmore Product kom ikke med yderligere mangelindsigelser.

De første 5 køleskibe blev afleveret til Dalmore Product, uden at rederen afregnede alle Flydedokkens tilgodehavender.

Tilgodehavenderne opstod i forbindelse med afleveringen af de enkelte skibe, ved at Skibskreditfonden i forbindelse med afregning til værftet, havde fratrukket præmier for forsikringer, som Dalmore Product skulle have betalt. På de første 5 skibe fik værftet et samlet tilgodehavende hos Dalmore Product på 22 mio. kr.

79. Værftet indledte i marts 1998 en voldgiftssag til inddrivelse af tilgodehavendet på 22 mio. kr. med forbehold om yderligere krav på grund af, at Dalmore Product ikke havde taget rettidig levering af 6. og 7. skib.

På trods af den anlagte voldgiftssag forsøgte værftets ledelse i forsommeren 1998 fortsat at få Dalmore Product til at overtage 6. og 7. skib i overensstemmelse med den indgåede kontrakt, fordi ledelsen anså dette for den bedste løsning for Aarhus Flydedok A/S. Dalmore Product var på dette tidspunkt i restance dels med de aftalte byggeposter på

6. og 7. skib dels i restance på lånene til Skibskreditfonden på de 5 leverede skibe.

Skibskreditfonden og Eksportkreditfonden krævede herefter yderligere kreditoplysninger, før lånene til 6. og 7. skib kunne udbetales. Da situationen hen på sommeren 1998 fortsat ikke var løst, hævede Eksportkreditfonden sit garantitilsagn vedrørende 6. og 7. skib.

På bestyrelsesmøde i september 1998 blev det konkluderet, at en løsning med aflevering af 6. og 7. skib til Dalmore Product måtte opgives.

Værftet hævede kontrakterne med Dalmore Product på 6. og 7. skib ved skrivelse af 10. november 1998.

I forbindelse med rekonstruktionen af værftet i december 1998 overtog banken 6. og 7. skib pr. 1. januar 1999, jf. pkt. 70.

[Nordsøværftets konkurs](#)

80. Som nævnt i pkt. 64 var Aarhus Flydedok A/S, som følge af konkursen i Nordsøværftet A/S, forpligtet til overtage og færdiggøre 3 kemikalietankere til italienske redere.

Produktionen var væsentligt mere kompleks end fx produktionen af køleskibene til Dalmore Product og containerskibene til Elite Shipping A/S.

I årsregnskabet for 1996/97 blev der hensat i alt 5 mio. kr. og i årsregnskabet for 1997/98 blev der hensat yderligere 17,5 mio. kr. til dækning af ekstraomkostninger vedrørende re-design, materialer, arbejds løn mv.

[Løbende driftstab på Svendborg Værft af 1997 A/S og færre opgaver i Flydedokkens reparationsafdeling](#)

81. Formålet med Flydedokkens erhvervelse af aktiviteterne i det konkursramte Svendborg Værft var, som nævnt i pkt. 60, ønsket om en udvidelse af reparationskapaciteten og dækning af behovet for yderligere kajplads og flydedokke.

Aarhus Flydedok A/S købte Svendborg Værfts aktiviteter på et tidspunkt, hvor ledelsen var optaget af at løse problemerne i forbindelse med Nordsøværftets konkurs og afleveringen af skibene til Dalmore Product.

I forbindelse med rekonstruktionen af Aarhus Flydedok A/S i december 1998 blev det aftalt at nedskære aktiviteterne og lukke Flydedokkens reparationsafdeling i Århus,

som følge af færre opgaver og skærpet konkurrence inden for reparationsopgaver.

Samtidig blev det besluttet at iværksætte overvejelser om nedlukning af Svendborg Værft af 1997 A/S. Omkostningerne i forbindelse hermed blev anslået til ca. 15-25 mio. kr.

I årsregnskaberne for 1996/97 og 1997/98 måtte Aarhus Flydedok A/S konstatere tab på henholdsvis 4,5 mio. kr. og 9,1 mio. kr. på værftet i Svendborg. I det revurderede budget for 1998/99 indgik værftet med et forventet underskud på ca. 10 mio. kr. på baggrund af et underskud ifølge perioderegnskabet pr. 31. december 1998 på 3,2 mio. kr.

Manglende rentabilitet på nybygninger og mangler i økonomirapporteringen mv.

82. Kuratellet har foretaget en overordnet gennemgang af dækningsbidragene på værftets nybygninger afleveret siden 1997. Rigsrevisionen har på basis heraf opstillet nedenstående tabeller, 8 og 9.

Ifølge kuratellet udgjorde værftets faste omkostninger på årsbasis ca. 120 mio. kr. før afskrivninger mv., hvilket betød, at produktionen på ca. 4-5 skibe årligt skulle give et dækningsbidrag på minimum ca. 24-30 mio. kr. skib. For 1998/99 var der planlagt en reduktion af de faste omkostninger til ca. 97 mio. kr., ligesom dækningsbidrag fra reparationer af kraner og ubåde kunne nedbringe minimumskravene til dækningsbidrag pr. nybygning.

De indtægtsførte dækningsbidrag på køleskibene til Dalmore Product fremgår af nedenstående tabel:

Tabel 8. Aarhus Flydedok A/S – dækningsbidrag på køleskibene til Dalmore Product

Nybygninger Dalmore Product	Dækningsbidrag			
	1995/96	1996/97	1997/98	I alt
	----- Mio. kr. -----			
205 1. køleskib	13,797	13,358	-	27,155
206 2. køleskib	5,693	31,809	-	37,502
220 3. køleskib	0,265	36,303	-	36,568
221 4. køleskib	0,003	38,589	-	38,592
222 5. køleskib	0,009	26,423	14,131	40,563
223 6. køleskib	-	19,837	20,890	40,727
224 7. køleskib	-	12,537	29,497	42,034
I alt.....	19,767	178,856	64,518	263,141

Kilde: Kuratellet i Aarhus Flydedok A/S, jf. redegørelse af 28. juni 1999.

Tabel 8 viser det samlede indtægtsførte dækningsbidrag på ordren vedrørende de 7 køleskibe. Tabellen specificerer endvidere dækningsbidragenes fordeling pr. køleskib samt dækningsbidragenes fordeling pr. regnskabsår.

Ordren på køleskibene gav generelt gode dækningsbidrag. Køleskibene var kalkuleret til et tidsforbrug på 150.000 timer pr. skib men blev bygget med et væsentligt lavere tidsforbrug, ca. 120.000 timer, hvilket skyldtes visse effektivitetsforbedringer og ”søsterskibeffekten”. I 1989-1990 brugte værftet på tilsvarende skibe ca. 180.000 timer pr. skib.

Imidlertid gav ordren til Dalmore Product et samlet tab på 92,2 mio. kr., jf. pkt. 65, som reducerede det samlede indtægtsførte dækningsbidrag. Dette forhold indebar, at hele det indtægtsførte dækningsbidrag i 1997/98 og en del af dækningsbidraget i 1996/97 reelt var tabt.

83. Dækningsbidragene på værftets øvrige nybygninger fremgår af tabel 9 nedenfor. Nybygningerne 229, 230 og 234 indgår ikke i tabellen, da der ikke i kuratellens redegørelse er tal til belysning heraf.

Tabel 9. Aarhus Flydedok A/S – budgetterede og realiserede dækningsbidrag på værftets øvrige nybygninger 1997-1999

Nybygning	Budget			Realiseret		
	Tidsforbrug	Heraf egne	Dækningsbidrag ¹⁾	Tidsforbrug	Heraf egne	Dækningsbidrag ¹⁾
	----- Timer -----		Mio. kr. (ca.)	----- Timer -----		Mio. kr. (ca.)
225 Elite S.....	130.000	Ej oplyst	20,0	Ej oplyst	Ej oplyst	2,7
226 Elite S.....	90.000	Ej oplyst	25,0	Ej oplyst	Ej oplyst	21,4
227 Finaval.....	294.000	252.000	25,0	391.000	270.000	÷5,1
228 Marnavi	246.000	211.000	40,0	313.000	194.000	13,6
231 C.T.	170.000	150.000	13,8	229.000 ²⁾	155.000 ²⁾	÷9,9 ²⁾
232 M.d. S.....	170.000	150.000	16,8	187.000 ³⁾	136.000 ³⁾	6,3 ³⁾
233 C.T.	170.000	150.000	16,8	180.000 ⁴⁾	136.000 ⁴⁾	7,9 ⁴⁾
235 C.T.	268.000	220.000	8,0	268.000	220.000	15,3 ⁵⁾
I alt.....	-	-	165,4	-	-	52,2

¹⁾ Omfatter kontraktens samlede budgetterede henholdsvis realiserede dækningsbidrag.
²⁾ Revideret budgetskøn i januar 1999. Skibet var ikke færdigbygget ved konkursens indtræden.
³⁾ Revideret budgetskøn i januar 1999. Skibet var ikke færdigbygget ved konkursens indtræden.
⁴⁾ Revideret budgetskøn i januar 1999. Skibet lå i sektioner på bedding ved konkursens indtræden.
⁵⁾ Revideret budgetskøn i januar 1999. Produktionen knap påbegyndt ved konkursens indtræden.
Kilde: Kuratellet i Aarhus Flydedok A/S, jf. redegørelse af 28. juni 1999.

Tabel 9 viser bl.a. værftets budgetterede henholdsvis realiserede dækningsbidrag på øvrige nybygninger i perioden fra 1997 til konkursdekretets afsigelse i februar 1999.

På øvrige nybygninger, bortset fra skibene til Dalmore Product, jf. ovenfor, budgetterede værftet med et samlet dækningsbidrag på ca. 165,4 mio. kr. De faktisk realiserede dækningsbidrag (inkl. de reviderede budgetskøn) udgjorde ca. 52,2 mio. kr.

En af de vigtigste årsager til den manglende rentabilitet kan henføres til væsentlige overskridelser i forbindelse med brug af underleverandører.

Kuratellet konstaterer endvidere, at der i ledelsen var erkendte mangler ved værftets produktionsplanlægning, styring af de enkelte projekter mv. samt mangler i økonomirapporteringen, der var ustruktureret og uaktuel.

Kuratellets konklusioner vedrørende konkursen i Aarhus Flydedok A/S

84. Sammenfattende er det kuratellens konklusion, at det utilfredsstillende regnskabsresultat i 1997/98 havde sine årsager i:

- Konkurrencen på det internationale skibsbygningsmarked
- Tab på køleskibene til Dalmore Product
- Tab i forbindelse med Nordsøværftets konkurs
- Løbende driftstab på investeringen i Svendborg Værft af 1997 A/S
- Manglende rentabilitet vedrørende de fleste øvrige nybygningsordrer i perioden 1997 og frem
- Mangler i produktionsstyringen mv. og væsentlige svagheder i økonomirapporteringen.

Problemerne i forbindelse med konkursen i Nordsøværftet A/S og afleveringen af skibene til Dalmore Product krævede endvidere indsats af væsentlige ledelsesressourcer.

Med hensyn til den generelt manglende rentabilitet på værftets øvrige nybygningsordrer konkluderer kuratellet, at dette må henføres til forkert tilrettelagte procedurer sær-

ligt med hensyn til produktionsplanlægning og -tilrettelæggelse m.m. og økonomirapporteringen.

XII. LD's beslutningsgrundlag for kapitaltilførsel til Aarhus Flydedok A/S

LD's indflydelse udøves i 2 former

85. LD har oplyst, at fonden løbende har fulgt værftets udvikling siden 1989, hvor LD købte den første aktiepost, jf. pkt. 51. LD har gennem årene opbygget et nøje kendskab til værftet, dets ledelse og økonomi.

Efter lovgivningen skal LD fungere som investerings-selskab og må ikke have bestemmende indflydelse i de investerede virksomheder – hverken alene eller sammen med ATP. Dyrtdisfondens indflydelse udøves på principielt 2 måder:

- gennem investeringsbeslutninger, dvs. gennem køb og salg af aktier eller tilførsel af kapital til virksomheder
- gennem ejerindflydelse som aktionær, som dette fremgår af selskabslovgivningen, dvs. i form af stemmeafgivning på generalforsamlinger vedrørende forskellige beslutninger herunder udpegning af bestyrelsesmedlemmer m.m.

LD har oplyst, at fonden lægger vægt på, at selskabslovgivningens kompetencefordeling mellem generalforsamling, bestyrelse og direktion respekteres/overholdes i den løbende kontakt med virksomhederne.

Ansvar for drift af de virksomheder, som der investeres i, er et anliggende for de respektive bestyrelser og direktioner. LD holder sig informeret om udviklingen i virksomhederne via generalforsamlinger, andre aktionærmøder, dagspressen o.l.

Med hensyn til investering i Aarhus Flydedok A/S har LD gennem årene i en række tilfælde taget stilling til investering i værftet,

- i 1989 i forbindelse med investering af 4,9 mio. kr. ved rekonstruktionen af det daværende Dannebrog Værft, som igen ændrede navn til Aarhus Flydedok A/S

- i 1993 ved oprettelse af et ansvarligt lån på 4,9 mio. kr., som efterfølgende er tilbagebetalt i overensstemmelse med de aftalte betingelser
- i sommeren 1997 som følge af rekonstruktionen af Nordsøværftsgruppen ved køb af aktier i Aarhus Flydedok A/S, nominelt 2,1 mio. kr. til kursværdi 14,035 mio. kr.
- i efteråret 1998 i forbindelse med drøftelser om kapitaltilførsel til værftet. Sagen sættes i bero, idet regnskabsresultatet for 1997/98 afviger væsentligt fra det forventede
- i december 1998 ved beslutning om tegning af 30 mio. kr. nye aktier i Aarhus Flydedok A/S
- i februar 1999 i forbindelse med afvisning af et ønske om yderligere indskud fra aktionærerne.

Herudover har LD stillet forslag om samt deltaget i valg af medlemmer til værftets bestyrelse.

LD har oplyst, at alle beslutninger er truffet i overensstemmelse med den for LD gældende lovgivning, fondens vedtægter, gældende forretningsordener og bekendtgørelse om midlernes anbringelse mv.

Løbende orientering fra værftets ledelse

86. LD har som led i den generelle orientering fra værftet løbende modtaget kopi af referater af samtlige bestyrelsesmøder i Aarhus Flydedok A/S.

LD er herigennem blevet orienteret om Aarhus Flydedoks bestyrelses overvejelser og beslutninger om væsentlige forretningsmæssige dispositioner og risici herunder værftets ordresituation, produktions- og logistikmæssige forhold, væsentlige økonomiske forhold, edb-systemer samt generelle organisationsforhold mv.

LD har oplyst, at fonden med baggrund i de nævnte bestyrelsesreferater kun var blevet orienteret om, at produktionsstyring og økonomistyring ikke var ”optimal”. Det var imidlertid LD’s opfattelse på baggrund af referaterne, at bestyrelsen for Aarhus Flydedok A/S var opmærksom på problemstillingen og havde iværksat initiativer til afhjælpning heraf.

Forholdet omkring usikkerheden på de fremlagte informationer på Aarhus Flydedok skulle i øvrigt ses i nær sammenhæng den valgte model for rekonstruktionen og de krav til en reduceret driftsmæssig risiko, som blev knyttet hertil.

Fra LD har Rigsrevisionen modtaget kopi af samtlige bestyrelsesmødereferater i Aarhus Flydedok A/S siden 23. juni 1997. LD har oplyst, at fonden maksimalt opbevarer indgået bestyrelsesmateriale i 2 år, hvorfor man ikke er i besiddelse af referater tidligere end denne dato.

På Rigsrevisionens forespørgsel har LD oplyst, at fonden ikke foretager en skriftlig sagsbehandling af de modtagne referater, men den ansvarlige sagsbehandler foretager en vurdering og rapportering til LD's ledelse af, om der er forhold, der ud fra et aktionærssynspunkt bør tages op over for virksomheden.

Den løbende orientering fra værftet har endvidere omfattet årsregnskaber og revisionsprotokollater samt andre relevante oplysninger såsom strategi- og udviklingsplaner mv.

Rigsrevisionens bemærkninger

Rigsrevisionens gennemgang af bestyrelsesmødereferaterne fra Aarhus Flydedok A/S viser, at LD før rekonstruktionen var bekendt med, at værftets systemer for produktionsplanlægning, -styring og -opfølgning samt økonomirapportering var mangelfulde og utilstrækkeligt opdaterede.

De fremlagte informationer var uegnede til en pålidelig, løbende intern rapportering om værftets produktion og økonomi og som grundlag for en vurdering af, om værftets skibsproduktion var rentabel.

Aarhus Flydedok A/S – aktionærmøder den 19. og 26. oktober 1998

87. På baggrund af de indledende drøftelser om en mulig kapitaltilførsel til Aarhus Flydedok A/S i efteråret 1998, deltog LD i informationsmøder den 19. og 26. oktober 1998 med de øvrige aktionærer. Der blev fremlagt forskelligt materiale om Flydedokkens fremtidige strategier, de fremtidige skibsbygningsmarkeder og mulighederne heri mv.

LD har oplyst, at dette materiale samt orienteringen på mødet indgik i fondens overvejelser om deltagelse i en kommende kapitaludvidelse.

Rigsrevisionen har modtaget kopi af det på møderne udleverede materiale.

Mandatet fra LD's bestyrelse til LD's forretningsudvalg

88. LD's forretningsudvalg og bestyrelse blev henover efteråret 1998 løbende orienteret om udviklingen i Aarhus Flydedok A/S og det forventede behov for kapitaltilførsel. Ifølge LD, modtager LD's bestyrelse kopi af referater af forretningsudvalgets møder for der igennem at være orienteret om sager, som er under behandling i forretningsudvalget.

På bestyrelsesmøde i LD den 8. december 1998 gav bestyrelsen – på baggrund af de meget korte tidsfrister i handlingerne – LD's forretningsudvalg mandat til at træffe beslutning om tegning af op til 30 mio. kr. i ny aktiekapital i Aarhus Flydedok. Mandatet var betinget af, at der blev fundet en "forsvarlig løsning" til værftets videreførelse. Banken skulle medvirke i løsningen med "en større nedskrivning af bankengagementet".

Rigsrevisionens bemærkninger

Rigsrevisionen konstaterer, at en nedskrivning af bankengagementet med 100 mio. kr. i forbindelse med en konvertering af samme beløb til ansvarlig lånekapital ikke ændrede ved det grundlæggende problem, at værftets drift ikke genererede den indtjening og dermed den likviditet, som kunne sikre, at der ikke opstod behov for yderligere lånefinansiering eller kapitalindskud fra aktionærerne.

Årsregnskabet 1997/98

89. LD har oplyst, at man som grundlag for beslutningen om deltagelse i rekonstruktionen i december 1998 lagde afgørende vægt på det reviderede årsregnskab for 1997/98 med tilhørende revisionsprotokollat og den mellem LD, de øvrige aktionærer og banken indgåede aftale om rekonstruktionen.

Ved bedømmelsen af årsregnskabet for 1997/98 fandt LD det væsentligt, at

- der ved vurderingen af igangværende arbejder var udvist forsigtighed

- at likviditetsbudgettet for værftet frem til 30. september 1999 viste, at værftet – på basis af det lagte budget med et forventet driftsunderskud på 18 mio. kr. ekskl. Svendborg Værft af 1997 A/S, tegning af aktiekapital på 60 mio. kr. og konvertering af bankgæld på 100 mio. kr. – ifølge ledelsen havde tilstrækkelige ressourcer til at gennemføre den planlagte drift. Der var i budgettet indregnet byggefinansiering, jf. bankens tilsagn herom.

LD har henholdt sig til revisionspåtegningen af 16. december 1998 på årsregnskabet for 1997/98, der var affattet således:

”Revisionspåtegning

Vi har revideret det af ledelsen aflagte årsregnskab og koncernregnskab for 1997/98 for Aarhus Flydedok A/S.

Den udførte revision

Vi har tilrettelagt og udført revisionen i overensstemmelse med almindeligt anerkendte revisionsprincipper med henblik på at opnå en begrundet overbevisning om, at regnskaberne er uden væsentlige fejl og mangler. Under revisionen har vi ud fra en vurdering af væsentlighed og risiko efterprøvet grundlaget og dokumentationen for de i regnskaberne anførte beløb og øvrige oplysninger. Vi har herunder taget stilling til den anvendte regnskabspraksis og de regnskabsmæssige skøn samt vurderet, om regnskaberne informationer som helhed er fyldestgørende.

Revisionen har ikke givet anledning til forbehold.

Supplerende oplysninger

Som anført i årsberetningen er resultatet for 1997/98 belastet med 109 mio. kr. i ekstraordinære udgifter, hvoraf 81 mio. kr. vedrører tab på færdiggjorte skibe til en russisk reder.

Efter regnskabsårets udløb er aktiekapitalen udvidet med 60 mio. kr. ved kontant indskud, ligesom bankgæld på 100 mio. kr. er konverteret til ansvarlig lånekapital.

Vi er enige i årsberetningens beskrivelse af de nævnte forhold.

Konklusion

Det er vor opfattelse, at årsregnskabet og koncernregnskabet er aflagt i overensstemmelse med lovgivningens krav til regnskabsaflæggelsen, og at regnskaberne giver et retvisende billede af selskabets og koncernens aktiver og passiver, økonomiske stilling samt resultat.

Århus, den 16. december 1998
KPMG C. Jespersen.”

90. På baggrund af Rigsrevisionens undersøgelse har LD med skrivelse af 16. december 1999 fremsendt nogle supplerende kommentarer til årsregnskabet for 1997/98 fra Aarhus Flydedoks revisorer, KPMG C. Jespersen. Kommentarerne, der var fremsendt til LD med skrivelse af 13. december 1999, gengives i deres fulde ordlyd:

”Vedrørende Aarhus Flydedok A/S

I henhold til aftale skal vi fremkomme med supplerende kommentarer til Aarhus Flydedok A/S’ økonomiske situation i forbindelse med rekonstruktionen og aflæggelsen af regnskabet for 1997/98 i december 1998. Vi har forsynet årsregnskabet for 1997/98 den 16. december 1998 med en revisionspåtegning uden forbehold samt udarbejdet revisionsprotokollat til bestyrelsen af samme dato.

Årsregnskabet var aflagt med fortsat drift for øje. Vi var enige i dette og baserede os primært på følgende:

1. Den ansvarlige kapital udgjorde 187 mio. kr. efter kapitalindskud på 60 mio. kr. og konvertering af 100 mio. kr. gæld til ansvarlig lånekapital.
2. Likviditetsbudgetterne viste, at den planlagte drift likviditetsmæssigt kunne gennemføres mindst 1 år frem. Dette forudsatte bl.a. en rimelig ordreindgang samt ydelse af byggekreditter af banken. Banken havde givet tilsagn herom, jf. aftale af 9. december 1998.
3. Det betydelige underskud i 1997/98 kunne henføres til forhold, som der var reserveret fuldt ud for i årsregnskabet. Dette var væsentligst tabene på de resterende skibe til Dalmore Product og tilgodehavender hos denne, samt tab i forbindelse med overtagelsen fra Nordsø-

værftets konkursbo af bygningen af 3 skibe til italienske redere.

Vedrørende den økonomiske status i årsregnskabet for 1997/98 kan vi bekræfte, at der efter vor opfattelse var foretaget de nødvendige hensættelser og reservationer, så der ikke på daværende tidspunkt var usædvanlige risici, som der ikke var reserveret for. Det har dog efterfølgende vist sig, at færdiggørelsen af nybygningerne 225, 226 og 228, der indgik i igangværende arbejder med 327 mio. kr. kostede ca. 22 mio. kr. mere end forudsat i årsregnskabet pr. 30. september 1999. Dette skyldes primært langt større anvendelse af underleverandører end forudsat.

Vi har i vort revisionsprotokollat af 16. december 1998 anført, at værftets økonomisystem og forretningsgange ikke sikrede en optimal løbende budgetopfølgning af registreringerne på skibene. Der har ikke været særlig fokus på dette, idet erfaringerne fra de seneste 6-8 år har vist, at værftets vurderinger af byggeomkostningerne på skibene har været konservative, således at færdiggørelsen altid samlet har givet et bedre dækningsbidrag end indregnet i årsregnskaberne.

Det konstateredes i januar 1999 at de forventede færdiggørelsesomkostninger for nybygningerne 231-233 (231 indgik i igangværende arbejder pr. 30. september 1998 med 37 mio. kr. uden dækningsbidrag, mens 232-233 stort set ikke var startet op) formentlig ville blive væsentlig større end forudsat i grovbudgettet udarbejdet i november/december 1998. Forklaringen hertil var, at værftet havde undervurderet disse skibes kompleksitet (kemikalietankere).

De ændrede forventninger til byggeomkostningerne for de 3 kemikalietankere samt meromkostningerne på 225, 226 og 228 var hovedårsagen til, at forventningerne til resultatet for 1998/99 blev væsentligt forværret.

Der forventedes derfor i januar/februar 1999 et tab i størrelsesordenen 70-80 mio. kr. for 1998/99, men efter vor vurdering skulle dette tab ikke være livstruende, da værftet selv efter dette tab ville have en ansvarlig kapital på over 100 mio. kr.

Århus, den 13. december 1999
KPMG C. Jespersen.”

LD har yderligere oplyst, at revisorerne i revisionsprotokollatet havde gjort opmærksom på, at der på baggrund af den eksisterende ordresituation var en risiko for et driftsunderskud ud over det budgetterede.

Rigsrevisionens bemærkninger

Rigsrevisionen konstaterer, at Aarhus Flydedoks ansvarlige kapital ifølge revisorerne udgjorde ca. 187 mio. kr. ved rekonstruktionen i december 1998.

Med hensyn til vurderingen af og opgørelsen af værftets igangværende arbejder erklærer revisorerne, at der er udvist forsigtighed.

Rigsrevisionen bemærker, at kuratellens gennemgang af værftets øvrige nybygninger – i perioden fra 1997 til konkursdekretets afsigelse i februar 1999 – viser en generelt manglende rentabilitet, og at dette må henføres til forkert tilrettelagte procedurer – særligt med hensyn til produktionsplanlægning og -tilrettelæggelse m.m. og økonomirapporteringen, jf. i øvrigt pkt. 83 og 84. Det er ikke over for Rigsrevisionen dokumenteret, at værftet ville have formået at skabe rimelige driftsoverskud og dermed kunne fortsætte driften.

”Den reducerede driftsrisiko”

91. LD har oplyst, at fonden ved bedømmelsen af årsregnskabet for 1997/98 fandt det afgørende, at værftets driftsrisiko var reduceret væsentligt, idet

- tabet på de 2 køleskibe til Dalmore Product var reserveret i regnskabet for 1997/98 og den fremtidige risiko forbundet hermed var overgået til banken
- der var hensat yderligere 17,5 mio. kr. til tab i forbindelse med færdiggørelsen af de 3 kemikalietankere til italienske redere
- der var hensat 10 mio. kr. til omstrukturering af koncernens organisation og forretningsområder og sikring af fremtidig rentabel drift
- det var besluttet at lukke værftets reparationsafdeling og outsource værftets el-afdeling og videreføre en væsentlig reduceret del af det hidtidige forretningsgrundlag

- der var truffet beslutning om iværksættelse af en vurdering af det fremtidige forretningsgrundlag for Svendborg Værft af 1997 A/S.

Budgetterne for 1998/99 og 1999/00 for Aarhus Flydedok A/S

92. Som en del af beslutningsgrundlaget indgik budget for 1998/99 med et forventet driftsunderskud på 18 mio. kr. samt budget for 1999/00 med et driftsoverskud på ca. 5,0 mio. kr. Begge budgetter var ekskl. resultat for Svendborg Værft af 1997 A/S, for hvilket der i 1998/99 forventedes et ekstraordinært driftsunderskud på ca. 15-25 mio. kr. i forbindelse med en påregnet afvikling af værftet.

Ifølge LD var alle parter, såvel ledelse, aktionærer som bank, vidende om, at estimatet for driftsunderskuddet for 1998/99 var behæftet med væsentlig usikkerhed og at budgettet derfor skulle betragtes som et "grovbudget". Tidligere havde det været muligt at fæste lid til værftets prognoser, men i løbet af 1997/98 var estimerne blevet behæftet med betydelig usikkerhed.

LD har oplyst, at estimatet for 1998/99 på ÷18 mio. kr. blev lagt til grund for forhandlingerne om rekonstruktionen, men estimatet blev efter LD's opfattelse ikke gjort til en forudsætning af banken. Tværtimod blev der i gælds-brevet vedrørende det ansvarlige lån indarbejdet en bestemmelse om, at eventuelle fremtidige underskud i Aarhus Flydedok A/S først skulle fragå det ansvarlige lån på 100 mio. kr., førend den nytegnede aktiekapital ville blive berørt.

93. Rigsrevisionen har modtaget kopi af "grovbudgetterne" for 1998/99 og 1999/00. Rigsrevisionen har endvidere anmodet LD om oplysninger med hensyn til LD's egen gennemgang og vurdering af budgetterne.

Det budgetterede driftsunderskud for 1998/99 kan specificeres på følgende hovedposter:

Table 10. Aarhus Flydedok A/S – driftsbudget 1998/99

	Mio. kr. (ca.)
Dækningsbidrag, nybygningsafdelingen	96,4
Dækningsbidrag, reparationsafdelingen	20,6
Dækningsbidrag i alt	117,0
Kapacitetsomkostninger.....	÷97,1
Renteudgifter	÷13,0
Resultat før afskrivninger.....	6,9
Afskrivninger	÷25,0
Nettoresultat før skat	÷18,1 ¹⁾
¹⁾ Ekskl. budgetterede omkostninger til afvikling af Svendborg Værft af 1997 A/S på ca. 15-25 mio. kr. I årsregnskabet for 1997/98 var afsat 10 mio. kr. til lukning af skibsreparationsafdelingen på Aarhus Flydedok ekskl. ubåds- og kranreparationsafdelingerne.	
Kilde: Lønmodtagernes Dyrtidsfond på basis af materiale fra Aarhus Flydedok A/S.	

Table 10 viser hovedposterne i driftsbudgettet for 1998/99, som indgik i forhandlingerne om rekonstruktionen af Aarhus Flydedok A/S.

Det budgetterede dækningsbidrag for nybygningsafdelingen omfattede igangværende nybygninger nr. 225, 226, 228, 231, 232, 233 og 235 på ca. 80 mio. kr. samt en endnu ikke kontraheret nybygning NN på ca. 16,4 mio. kr.

I det budgetterede dækningsbidrag for reparationsafdelingen indgik arbejder vedrørende ubåde med ca. 14,6 mio. kr., kranafdelingen med ca. 4,0 mio. kr. og skibsreparationsafdelingen (oktober kvartal 1998) med ca. 2,0 mio. kr.

Det samlede dækningsbidrag for 1998/99 blev budgetteret til ca. 117,0 mio. kr. samtidig med at de budgetterede kapacitetsomkostninger forventedes reduceret fra ca. 120,0 mio. kr. i 1997/98 til ca. 97,1 mio. kr. i 1998/99. Realismen i disse forudsætninger er ikke nærmere dokumenteret eller underbygget af LD.

94. LD har meddelt, at man ikke har været involveret i udarbejdelsen af budgetmaterialet.

Rigsrevisionen har stillet forskellige spørgsmål til budgetterne, bl.a. vedrørende budgetterede dækningsbidrag, garantireparationsforpligtelser, kapacitetsomkostninger mv. samt omkostninger i forbindelse med afvikling af Svendborg Værft af 1997 A/S. Sidstnævnte omkostninger, der var skønnet til ca. 15-25 mio. kr., var ikke indeholdt i budgettet for 1998/99.

LD har skriftligt redegjort herfor samt efterfølgende på et møde. Det fremgår af LD's svar, at fonden har foretaget en overordnet gennemgang af budgetterne, og at fonden i øvrigt har lagt til grund, at budgetterne var udtryk for ledelsens bedste skøn for den fremtidige udvikling.

LD opfatter det ifølge høringsvaret til beretningen som liggende uden for en aktionærs muligheder at foretage den af Rigsrevisionen implicit forventede egen gennemgang af budgetterne og disses forudsætninger.

LD har henvist til, at det som en del af aftalegrundlaget om rekonstruktionen indgik, at der skulle iværksættes en vurdering af værftets ledelsesforhold, dets økonomiske estimer mv. ligesom der skulle tilknyttes en sagkyndig som på forhånd skulle godkende samtlige skibsbygningskontrakter og eventuelle større ombygnings- og reparationskontrakter.

Endvidere har LD lagt vægt på, at der i budgettet for 1998/99 var planlagt besparelser på kapacitetsomkostningerne på ca. 20-23 mio. kr., hvilke imidlertid ikke blev gennemført som følge af konkursen.

Endelig har LD oplyst, at værftet med rekonstruktionsaftalen blev frigjort for rentebelastningen af 258 mio. kr. (100 mio. kr. gæld konverteret til ansvarlig lånekapital + 158 mio. kr. ifølge skibsftalen) og fremtidige tab på Dalmore-skibene.

Rigsrevisionens bemærkninger

Rigsrevisionen konstaterer, at det af interne dokumenter fra Aarhus Flydedok A/S, som tilgik LD, fremgik, at værftet siden maj 1998 havde nedjusteret de forventede årsresultater for 1997/98 og 1998/99 flere gange – på grund af fejlskøn og forsinkelser. Den samlede nedjustering frem til februar 1999 beløb sig til ca. 211 mio. kr.

Endvidere konstaterer Rigsrevisionen, at LD før rekonstruktionen var bekendt med, at værftets økonomirapportering var mangelfuld og uaktuel, og at LD ikke foretog en nærmere undersøgelse af værftets budgetter herunder stillede uddybende spørgsmål hertil.

Rigsrevisionen konstaterer, at budgetforudsætningerne indeholdt væsentlige usikkerheder og risici med hensyn til indtægter, verdensmarkedspriser på skibe, forventet effektivisering af arbejdsprocesser m.m., herunder skønnede omkostningsreduktioner på faste omkostninger væsentligst som følge af lukning af reparationsafdelingen på Aarhus Flydedok mv.

Rigsrevisionen er ikke enig i, at det lå uden for LD's muligheder at foretage gennemgang af budgetterne og disses forudsætninger. En sådan gennemgang var nødvendig, når LD ønskede at sikre sig imod, at investeringen af de 30 mio. kr. i sidste ende blev forgæves. Rigsrevisionen finder derfor, at LD som et helt naturligt led i rekonstruktionsforhandlingerne kunne have bedt om at få foretaget den nævnte gennemgang.

Rekonstruktionsaftalen

95. Forhandlingerne om rekonstruktionen blev ført på baggrund af drøftelser i hele aktionærkredsen. I selve forhandlingsmøderne med banken, hvor LD indtog en hovedrolle, deltog repræsentanter for de 2 største aktionærer, herunder LD.

Ved vurderingen af rekonstruktionsaftalen lagde fonden vægt på:

”Finansieringsaftalen”

- nyttegning af 60 mio. kr. ny aktiekapital (heraf LD med 30 mio. kr.)
- at 100 mio. kr. af gælden til banken blev konverteret til et 10-årigt ansvarligt lån, rentefrit til 31. december 2003 m.m. og med udløb i 2008
- at dette ansvarlige lån trådte tilbage for den nytegnede aktiekapital på 60 mio. kr.
- at aftalen med banken samtidig indebar en aftale om iværksættelse af forskellige ledelses- og organisationsændringer samt et grundlag for at finde en forsvarlig og økonomisk løsning vedrørende datterselskabet Svendborg Værft af 1997 A/S med sigte på en egentlig afvikling
- at banken gav tilsagn om byggefinansiering ”indtil videre”, mod at banken fik ret til at godkende samtlige nybygningskontrakter samt alle større ombygnings- og reparationskontrakter og samtlige træk på kreditter
- at bankens næstformand blev kommitteret bestyrelsen frem til 30. september 1999 og at banken fik tilknyttet en teknisk/økonomisk sagkyndig, der skulle gennemgå værftets kalkulationer på bestående og nye kontrakter.

”Skibsaftalen”

- at banken forpligtede sig til at overtage de 2 køleskibe mod kvittance af den oparbejdede byggekredit på 158 mio. kr. pr. 1. januar 1999.

LD har oplyst, at ”ved LD’s beslutning om tegning af yderligere 30 mio. kr. blev det ud over ovennævnte væsentligt reducerede driftsrisiko i forbindelse med værftets videreførsel tillagt afgørende betydning, at de indgåede aftaler havde som konsekvens, at værftet kunne præstere et underskud på op til 127,5 mio. kr.*), uden at dette ville have konsekvenser for den nytegnede aktiekapital på i alt 60 mio. kr.

*) Beløbet fremkommer således: Egenkapital pr. 30/9-1998 ca. 27,5 mio. kr., hvortil skal lægges den ansvarlige lånekapital på 100 mio. kr. Aftalen betyder, at fremtidige driftsunderskud ud over egenkapitalen på ca. 27,5 mio. kr. forlods fragår den nytegnede ansvarlige lånekapital på 100 mio. kr., før den nytegnede aktiekapital på 60 mio. kr. bliver berørt.”

LD har endvidere henvist til følgende omtale i årsberetningen til årsregnskabet for 1997/98: ”Hermed er værftet sikret styrke til imødegåelse af nybygningsmarkedets for tiden lave niveau”.

Rigsrevisionens bemærkninger

Rigsrevisionen finder, at LD – på grundlag af den indgåede ”finansieringsaftale” – søgte at sikre sit nye kapitalindskud på 30 mio. kr. og den øvrige nytegnede aktiekapital mod eventuelle driftstab.

Rigsrevisionen konstaterer, at LD ikke foretog en nøjere vurdering af værftets indtjeningsmuligheder, dets finansielle stilling og finansielle beredskab på trods af, at der var væsentlig usikkerhed om værftets budgetterede driftsunderskud for 1998/99 og det heraf affødte finansieringsbehov.

LD’s øvrige overvejelser

96. LD har på møde med Rigsrevisionen uddybet en række forhold, som indgik i fondens overvejelser, ud over de rent investeringsmæssige:

- værftets knowhow m.m. ville gå tabt og mulighederne for på et senere tidspunkt at genoptage nybygningsaktiviteten i Aarhus Flydedok A/S ville forsvinde
- at Aarhus Flydedok A/S før havde været i krise men overvundet problemerne
- at LD troede på værftet og dets muligheder
- at budgetterne for 1998/99 og 1999/00 så rimelige ud, men at de næste 2 år ville blive vanskelige for værftet
- at LD fandt, at det var en naturlig forpligtelse for en større aktionær som LD at optræde som en ansvarlig ejer af Aarhus Flydedok A/S. Dette indebærer bl.a. et forsøg på, under respekt af de investeringsmæssige overvejelser, at afværge tabet af de mange arbejdspladser på værftet.

Disse forhold har dog ifølge LD på alle tidspunkter været underordnet de investeringsmæssige overvejelser efter LD-lovens § 6, stk. 1.

LD har betegnet disse forhold som værende af ”bredere aktionærmæssig karakter”.

Rigsrevisionens bemærkninger

Rigsrevisionen konstaterer, at der i LD's beslutning om deltagelse i rekonstruktionen indgik andre overvejelser, herunder af ”bredere aktionærmæssig karakter”, ud over de rent investeringsmæssige.

Rigsrevisionen skal henvise til, at det af LD-lovens § 6, stk. 1, fremgår, at LD ved investering af midlerne skal tilstræbe ”...en betryggende sikkerhed, en opretholdelse af midlernes realværdi samt højest mulig forrentning”. Rigsrevisionen finder, at inddragelse af fx samfundsmæssige eller andre hensyn ved investeringsbeslutninger kan ske, men at sådanne hensyn ikke kan træde i stedet for de generelle vilkår for midlernes anbringelse, jf. LD-lovens § 6, stk. 1.

Det er Rigsrevisionens vurdering, at LD ikke i tilstrækkelig grad var opmærksom på risikoen for en tilsidesættelse af LD-lovens anbringelsesbestemmelser.

XIII. Status for de omtalte forhold

97. Rigsrevisionens undersøgelse er afsluttet den 17. december 1999. Rigsrevisionen har anmodet LD om oplysninger vedrørende status for sagen og de involverede selskaber pr. denne dato.

Undersøgelse af de juridiske aspekter i sagen

98. LD's advokat har i april 1999 udarbejdet et foreløbigt, fortroligt notat om de juridiske aspekter i sagen i lyset af hændelsesforløbet under og efter rekonstruktionen. LD har oplyst til Rigsrevisionen, at fonden endnu ikke har foretaget en endelig vurdering af sagens juridiske aspekter.

Aarhus Flydedok A/S under konkurs

99. Aarhus Flydedok er under konkursbehandling. Ansvar for selskabets videre drift og afvikling påhviler de af skifteretten udpegede kuratorer.

LD's aktier, nominelt 37,0 mio. kr., er pr. 17. december 1999 bogført til 0 kr.

E.F.J. Invest A/S (tidligere Nordsøværftets Holding-selskab A/S)

100. Ledelsen i E.F.J. Invest A/S har over for LD's advokat erklæret, at selskabet er insolvent og derfor ikke i stand til at honorere LD's krav på ca. 15 mio. kr. plus renter i forbindelse med selskabets kaution for Nordsøværftet A/S. I LD's regnskab er kravet mod E.F.J. Invest A/S pr. 17. december 1999 bogført til 0 kr.

På anbefaling af LD's advokat er sagen foreløbig stillet i bero, indtil der foreligger en afklaring af selskabets konkursdividende i forbindelse med opgørelse af konkursboet efter Nordsøværftet A/S.

Nordsøværftet A/S under konkurs

101. Nordsøværftet A/S er under konkursbehandling. LD er ikke kommet i besiddelse af nye oplysninger, der kan ændre vurderingen af LD's engagement, der derfor pr. 17. december 1999 er bogført til 0 kr. i LD's regnskab.

Elite Shipping A/S i betalingsstandsning

102. Elite Shipping A/S er et børsnoteret aktieselskab og LD er ikke i besiddelse af andre oplysninger end hvad der er offentliggjort over Københavns Fondsbørs. LD har oplyst, at selskabet forventes at overgå til konkursbehandling i løbet af år 2000.

LD har oplyst, at fondens beholdning af aktier i selskabet nominelt 5.711.900 kr. pr. 17. december 1999 er bogført til 57.119 kr.

Svendborg Værft af 1997 A/S under konkurs

103. Svendborg Værft af 1997 A/S under konkurs er et 100 %-ejt datterselskab af Aarhus Flydedok A/S under konkurs. LD har ikke haft engagementer med dette selskab, som blev taget under konkursbehandling samtidig med Aarhus Flydedok A/S.

XIV. Sammenfatning

104. Rigsrevisionens undersøgelse har vist, at LD's retningslinjer for investering ikke giver Rigsrevisionen anledning til bemærkninger.

Rigsrevisionens gennemgang af udviklingen i engagementet har ikke givet anledning til bemærkninger med hensyn til LD's overholdelse af LD-lovens placeringsregler og investeringsgrænser.

Ligeledes giver Rigsrevisionens gennemgang af aktionæroverenskomsterne for Aarhus Flydedok A/S og LD's oplysninger om den ansvarlige lånekapital samt deltagelse i løbende økonomisk og/eller ledelsesmæssig rådgivning til selskabet ikke anledning til bemærkninger.

Det er Rigsrevisionens vurdering, at LD's engagement med Nordsøværftet A/S og investeringerne i Elite Shipping A/S ikke havde indflydelse på LD's beslutning om deltagelse i rekonstruktionen af Aarhus Flydedok A/S.

Rigsrevisionens undersøgelse har vist, at LD var informeret om Aarhus Flydedoks planer om overtagelse af det konkursramte Svendborg Værfts aktiviteter og driftsmidler, og at forudsætningen herfor var LD's køb af Flydedokkens resterende beholdning af aktier i Elite Shipping A/S. LD har i høringssvaret til beretningen oplyst, at der

for LD ikke var tale om en sammenkædning af de 2 hand-
ler, idet LD først efterfølgende modtog bestyrelsesreferat
fra Aarhus Flydedok, hvoraf bestyrelsens sammenkædning
fremgik.

LD har oplyst, at fondens beslutning om at indskyde 30
mio. kr. i forbindelse med rekonstruktionen primært blev
truffet på grundlag af ”en samlet vurdering af det totale
kendskab til Aarhus Flydedok A/S”.

LD har oplyst, at fonden – i lyset af de korte tidsfrister i
forhandlingsforløbet – fandt det væsentligt at lægge vægt
på:

- årsregnskabet for 1997/98 for Aarhus Flydedok A/S, re-
visionspåtegningen samt årsberetningens oplysninger
om, at værftet havde ressourcer til at gennemføre den
planlagte drift, jf. pkt. 89
- værftets reducerede driftsrisiko, jf. pkt. 91
- budgetterne for 1998/99 og 1999/00 for Aarhus Flyde-
dok A/S, jf. pkt. 92, og den valgte model for rekon-
struktionen, jf. pkt. 95
- at være en ansvarlig aktionær ved også at inddrage
aspekter af ”bredere aktionærmæssig karakter” ud over
de rent investeringsmæssige, jf. pkt. 96.

Det er Rigsrevisionens vurdering på baggrund af undersø-
gelsen af LD’s beslutningsgrundlag,

- at LD var bekendt med, at der var væsentlige mangler i
værftets produktionsplanlægning og -tilrettelæggelse og
at værftets økonomirapportering var mangelfuld, uaktu-
el og uegnet til en løbende intern vurdering af, hvorvidt
skibsproduktionen var rentabel,
- at LD ikke foretog en grundig gennemgang af værftets
driftsbudgetter for 1998/99 og 1999/00 eller stillede ud-
dybende spørgsmål hertil, herunder til de estimerede
dækningsbidrag, der på baggrund af i hvert fald de sid-
ste par års realiserede dækningsbidrag, måtte forekom-
me optimistiske,
- at LD ikke foretog en tilstrækkelig grundig vurdering af
værftets finansielle stilling og finansielle beredskab i

forbindelse med sin tilslutning til rekonstruktionen, ikke mindst på baggrund af, at der var væsentlig usikkerhed om værftets driftsunderskud for 1998/99, og

- at der i LD's beslutning om deltagelse i rekonstruktionen indgik andre overvejelser, herunder af "bredere aktionærmæssig karakter", ud over de rent investeringsmæssige, og at LD ikke i tilstrækkelig grad var opmærksom på risikoen for en tilsidesættelse af LD-lovens anbringelsesbestemmelser.

Det er Rigsrevisionens opfattelse, at LD i forbindelse med rekonstruktionen i det væsentlige har fokuseret på værftets egenkapital (kapitalmæssige styrke) som resultat af rekonstruktionen, idet LD på grundlag af finansieringsaftalen søgte at sikre sit nye kapitalindsud mod eventuelle driftstab. LD burde have inddraget i vurderingen, om værftets drift løbende kunne generere tilstrækkelige nettooverskud, der kunne sikre den nødvendige likviditet.

Det er Rigsrevisionens samlede vurdering, at LD's kapitalindsud på 30 mio. kr. ikke er foretaget på et tilstrækkeligt gennemarbejdet og sikkert grundlag.

Rigsrevisionen, den 1. februar 2000

Henrik Otbo

/Michael Kubel